

ROMANYA FAŞİST ASKERÎ DARBESİ (22 ARALIK 1989)

Muhammet Ali GÜL*

Öz

31 Aralık 1947'de G. G. Dej tarafından kurulan Romanya Halk Cumhuriyeti'nin 'Tam Bağımsız' dış politika yönündeki ilk girişimi, 1944'ten beri Romanya'da bulunan SSCB askerlerinin 1958 yılında ülkeden tamamen çıkarılmasıyla olmuştur. Bu tarihten sonra iki ülke arasındaki ilişkiler soğumaya başlayarak 1964 itibariyle de yazılı bir gerginliğe dönüşmüştür. 22 Mart 1965'te göreve başlayan Nicolae Ceauşescu, SSCB'den bağımsız olma siyasetini sürdürerek 21 Ağustos 1968'de SSCB'nin Çekoslovakya'yı İşgali'ni sert bir şekilde kınamış ve Varşova Pakti'nin askerî kanadından çekilmiştir.

Ceauşescu'nun ilk günden itibaren başlattığı ağır sanayi atılımı ise 21 yıl gibi uzun bir sürenin sonunda, 1986 yılı itibariyle büyük bir başarıya ulaşmış ve Romanya her türlü araç ile gerecini kendisi üretir hale gelmiştir. Aynı dönemde ABD'de Reagan Doktrini, SSCB'de ise Glasnost ve Perestroyka Politikası yürürlükteydi ve bu doktrinler Doğu Bloku ülkelerine dönük yıkıcı bir komplo amacı taşıyordu. Buna bağlı olarak da Romanya'ya dönük itibarsızlaştırma ile darbeyi ima eden provokatif nitelikli dezenformasyon kampanyası başlatılmıştır. Bu yöndeki provokatif haberler ise Ceauşescu'nun 12 Nisan 1989'da 'Romanya'nın tüm dış borçlarının ödendiğini' açıklamasıyla tırmanışa geçmiştir. Aralarında ABD, SSCB ve İngiltere'nin de olduğu ülkeler, Romanya'ya dönük ortak bir darbe planı üzerinde birleşmişlerdir. 1989'un Kasım ve Aralık aylarında yükselişe geçen darbe söylemleri ise 22 Aralık 1989'daki Darbeye kadar sürmüştür.

Anahtar Kelimeler: Romanya, 1989 Askerî Darbesi, Faşizm, Kapitalizm, Nicolae Ceauşescu.

THE ROMANIAN FASCIST MILITARY COUP D'ÉTAT (22 DECEMBER 1989)

Abstract

Founded on 31 December 1947 by G. G. Dej, the People's Republic Of Romania's first attempt at a 'Fully Independent' foreign policy was with the complete expulsion of the USSR soldiers who had been in Romania since 1944 from the country in 1958. Relations between the two countries began to cool down since then, and by 1964, it became a written tension. Nicolae Ceauşescu, who took office on March 22, 1965, continued his policy of being independent of the USSR, strongly condemning the USSR's Occupation of Czechoslovakia on August 21, 1968, and withdrew from the military wing of the Warsaw Pact.

The heavy industry breakthrough initiated by Ceauşescu from the first day has achieved great success as of 1986 after a long period of 21 years and Romania has produced all kinds of

---

* Lisans Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Isparta, e-mail: alii4gll@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2702-5833>

vehicles and vehicles. At the same time, the Reagan Doctrine in the US and the Glasnost and Perestroika Policy were in effect in the USSR, and these doctrines were intended for a devastating conspiracy against Eastern Bloc countries. Depending on this, a provocative campaign of qualified disinformation has been launched to discredit Romania and imply the coup. On the other hand, provocative news on the other hand climbed with the announcement of Ceauşescu on April 12, 1989 that ‘all of Romania's external debts were paid’. Countries including the US, USSR and England have united over a joint coup plot against Romania. The rhetoric of coups that started to rise in November and December of 1989 continued until the Coup on December 22, 1989.

Keywords: Romania, 1989 Military Coup D'état, Fascism, Capitalism, Nicolae Ceauşescu.

Giriş

1989 yılı Dünya genelinde özellikle de Doğu Bloku ve Bağlantısızlar Hareketi üyesi ülkelerde artık yeni bir döneme geçişin başladığı bir yıldır¹. Bu geçiş süreci aynı zamanda ‘Kapitalizmin Restorasyonu’² niteliğinde olup, Orta ve Doğu Avrupa’da 5 Ekim 2000

---

¹ Süreç, ABD’nin 4 Ocak 1989’da Libya’ya ait 2 savaş uçağını düşürmesiyle başlamıştır. Bkz. Jerry Carrier, *A Long Cold War: A Chronology Of American Life And Culture 1945 To 1991*, Algora Publishing, New York 2018, s. 469.

² 1980’li yıllarda şiddetini artıran bu sürecin başarıya ulaşması için dünyanın dört bir yanında bombalamalar, suikastler, işgaller, rejim değişiklikleri, darbeler gerçekleştirilmiş, terörist çeteler ile kapitalist örgütler desteklenmiştir: 12 Nisan 1980 Liberya Darbesi, Bkz. Julius Emeka Okolo, ‘Liberia: The Military Coup And Its Aftermath’, *The World Today*, Vo. 37. No. 4, 1981, s. 149. 24 Mart 1980 El Salvador Başpiskoposu Óscar Romero Suikastı, Bkz. Steven Hiatt, *Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafı* 3, (Çev: Cihat Taşçıoğlu), April Yayıncılık, Ankara 2010, s. 51. 17 Mayıs 1980 Güney Kore Darbesi, Bkz. William Blum, *Haydut Devlet: Dünyanın Tek Süper Gücü İçin Rehber* (Çev: Erdal Yüzak), Yeni Hayat Kütüphanesi, İstanbul 2003., s. 181. 12 Eylül 1980 Türkiye Darbesi, Bkz. Mehmet Ali Birand, *12 Eylül Saat: 04.00*, Karacan Yayınları, İstanbul 1984, s. 286-287. Eylül 1980’den Aralık 1989’a kadar Polonya’daki Katolik-Kapitalist Solidarność (Dayanışma) Sendikası’nın desteklenmesi, Bkz. Samuel P. Huntington, *Üçüncü Dalgı: Yirminci Yüzyıl Sonlarında Demokratlaşma* (Çev. Ergin Özbudun), Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara 1993, s. 89. 14 Kasım 1980 Gine Bissau Darbesi, Bkz. Barry Munslow, ‘1980 Coup In Guinea Bissau’, *Review Of African Political Economy*, No. 21. 1981, s. 109-113. 24 Mayıs 1981 Ekvador Lideri Jaime Roldós Aguilera’ya düzenlenen CIA suikastı, Bkz. Hiatt, *a.g.e.*, s. 11. 31 Temmuz 1981 Panama Lideri Omar Torrijos’a düzenlenen CIA suikastı, Bkz. Hiatt, *a.g.e.*, s. 11. 19 Ağustos 1981 ABD’nin Libya’ya ait 2 savaş uçağını düşürmesi, Bkz. Blum, *a.g.e.*, s. 183. 1 Eylül 1981 Orta Afrika Darbesi, Bkz. David Lea, Annamarie Rowe (Eds.), *A Political Chronology Of Africa*, Taylor & Francis, London 2001, s. 76. 24 Mart 1982 Bangladeş Darbesi, Bkz. Alex Duffy, ‘Bangladesh In Search Of Stability’, *The World Today*, Vol. 39, No. 7/8, 1983, s. 297. 6 Haziran 1982’de İsrail’in, 25 Ağustos 1982’de ise ABD’nin Lübnan’ı işgali, Bkz. Carrier, *a.g.e.*, s. 405, 406. 7 Haziran 1982 Çad Darbesi, Bkz. Blum, *a.g.e.*, 182. 13 Ekim 1983 Grenada Darbesi ve 25 Ekim 1983’te ABD’nin Grenada’yı İşgali, Bkz. Blum, *a.g.e.*, s. 182. 3 Nisan 1984 Gine Darbesi, Bkz. Thomas O’Toole, Janice E. Baker, *Historical Dictionary Of Guinea*, Scarecrow Press, Lanham, Maryland, 2005, s. 1. 12 Aralık 1984 Moritanya Darbesi, Bkz. *AF Press Clips*, Madison, Wisconsin, 1984, s. 12. 6 Ocak 1985’te Dünyanın dört bir yanındaki terör çetesini desteklemeyi, yasal hale getiren Reagan Doktrini ilan edilerek, Afganistan, Angola, Mozambik, Kamboçya, Etiyopya, Nikaragua, Laos, El Salvador, Guatemala ve Kamboçya’daki terör çetelerinin 1990’a kadar desteklenmesi. 27 Ağustos 1985 Nijerya Darbesi, Bkz. Charles Hauss, *Comparative Politics: Domestic Responses To Global Challenges*, Cengage Learning, Belmont, California, 2008, s. 444. 26 Ocak 1986 Uganda Darbesi, Bkz. Horst Fischer (Ed.), *Yearbook Of International Humanitarian Law: Volume 4*, Cambridge University Press, Cambridge 2001, s. 625. 15 Nisan 1986 ABD’nin Libya’yı Bombalaması, Bkz. Blum, *a.g.e.*, s. 46. 19 Ekim 1986 SSCB’nin Mozambik Lideri Samora Machel’in uçağını düşürerek öldürmesi, Bkz. Bridgette Kasuka (Ed.), *Prominent African Leaders Since Independence*, New Africa Press, Dar es Salaam 2013, s. 409, 410, 411. 14 Mayıs 1987 Fiji Darbesi, Bkz. Blum, *a.g.e.*, s. 184. 3 Eylül 1987 Burundi Darbesi, Bkz. Harris M. Lentz, *Heads Of States And Governments Since 1945*, Routledge, New York 2013, s. 125. 15 Ekim 1987 Burkina Faso Darbesi, Bkz. Kasuka (Ed.), *a.g.e.*, s. 301, 302. 7 Kasım 1987 Tunus Darbesi, Bkz. Akbar S. Ahmed, Hastings Donnan (Eds.), *Islam, Globalization And Postmodernity*, Routledge, London 1994, s. 100. 3 Şubat 1989 Paraguay Darbesi, Bkz. *The World Factbook*, Central Intelligence Agency, Washington D.C. 1989, s. 236. 18 Ekim 1989 Doğu Almanya Darbesi, Bkz. Erich Honecker, *Moabit Hapishanesi Notları*, (Çev: İrfan Cüre), Yazın Dergisi Yayınları, İstanbul 1995, s. 8. 10 Kasım 1989 Bulgaristan Darbesi, Bkz. Federico Matias Rossi, ‘The Elite Coup: The Transition To Democracy In Bulgaria’, *Cosmos Working Paper*, No. 10, 2012, s. 5-7. 20 Aralık 1989’da ABD’nin Panama’yı İşgali, Bkz. Blum, *a.g.e.*, s. 185.

Yugoslavya Faşist Askerî Darbesi³ ile 17 Şubat 2008'deki Kosova'nın yasa dışı bağımsızlık ilanı⁴ ile tamamlanmıştır. Dünya genelindeki bu sürecin son kurbanları ise 11 Nisan 2019 Askerî Darbesi'nin yaşandığı Sudan⁵ ve 10 Kasım 2019 Faşist Askerî Darbesi'nin yaşandığı Bolivya⁶ olmuştur.

Batılı Literatürde bu süreç; 1989 Devrimleri⁷, Halkların Sonbaharı⁸ ve Kadife Devrim⁹ olarak adlandırılarak '1789 Fransız Devrimi' ile '1848 Devrimleri'ne ile benzetilmiş¹⁰ ve yaşanan olaylar Doğu Avrupa sınırları içerisinde adeta bir domino etkisi yaratmış gibi gösterilmiştir. Tamamen spekülâtif, dezenformatif, dezenformatif ve kapitalist bir bakış açısı içerisinde oluşturulmuş bu teoride başı çeken ilk ülke Polonya Halk Cumhuriyeti¹¹ olurken onu; Macaristan Halk Cumhuriyeti¹², Alman Demokratik Cumhuriyeti (Doğu Almanya)¹³, Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti¹⁴, Bulgaristan Halk Cumhuriyeti¹⁵ ve en sonunda da Romanya Sosyalist Cumhuriyeti¹⁶ takip etmiştir. Ancak kapitalist teoriye göre, domino etkisinin sonucunda değişim olması gereken Arnavutluk Sosyalist Halk Cumhuriyeti¹⁷ ile Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nde¹⁸ herhangi bir olay olmamış ve bu da teoriyi geçersiz kılan en önemli detay olmuştur.

³ Stephen Lawhead, David Horowitz, Richard Poe, *The Shadow Party: How George Soros, Hillary Clinton, And Sixties Radicals Seized Control Of The Democratic Party*, Nelson Current, Nashville, Tennessee 2006, s. 234.

⁴ Wolfgang Mueller, Michael Gehler, Arnold Suppan (Eds.), *The Revolutions Of 1989: A Handbook*, Austrian Academy Of Sciences Press, Wien 2015, s. 631.

⁵ Bkz. "Sudan's Omar Hassan Al-Bashir Is Ousted By Military After 30 Years In Power", *Washington Post*, 12 April 2019 <https://www.washingtonpost.com/world/africa/sudans-military-expected-to-announce-overthrow-of-president-following-months-of-popular-protests/2019/04/11/bedcc28e-5c2b-11e9-842d-7d3ed7eb3957_story.html> (ET: 24.09.2020).

⁶ Bkz. "Elon Musk Confesses To Lithium Coup In Bolivia", *TELESUR*, 25 July 2020 <<https://www.telesurenglish.net/news/elon-musk-confesses-to-lithium-coup-in-bolivia-20200725-0010.html>> (ET: 24.09.2020).

⁷ Sorin Antohi, Vladimir Tismăneanu (Eds.), *Between Past and Future: The Revolutions of 1989 And Their Aftermath*, Central European University Press, Budapest 2000, s. 61.

⁸ Birgitta Nedelmann, Piotr Sztompka (Eds.), *Sociology In Europe: In Search Of Identity*, Walter De Gruyter, Berlin 1993, s. 1.

⁹ Antohi, Tismăneanu (Eds.), *a.g.e.*, s. 39.

¹⁰ Peter Siani-Davies, "The Revolution After The Revolution", Duncan Light, David Phinnemore (Eds.) *Post-Communist Romania: Coming To Terms With Transition*, Palgrave Macmillan, New York 2001, s. 21. Bkz. "L'Automne Des Peuples", *Le Monde*, 4 Janvier 1990, <https://www.lemonde.fr/archives/article/1990/01/04/p-l-automne-des-peuples-p_4317452_1819218.html> (ET: 24.09.2020).

¹¹ Dragoş Petrescu, *Entangled Revolutions: The Breakdown Of The Communist Regimes In East-Central Europe*, Editura Enciclopedică, Bucureşti 2014, s. 11.

¹² Bernard Grofman (Ed.), *Political Science As Puzzle Solving*, University Of Michigan Press, Ann Arbor, Michigan 2001, s. 85.

¹³ Petrescu, *a.g.e.*, s. 11.

¹⁴ Petrescu, *a.g.e.*, s. 11.

¹⁵ Petrescu, *a.g.e.*, s. 11.

¹⁶ Petrescu, *a.g.e.*, s. 11.

¹⁷ 1989 yılındaki bütün olayların 25 Aralık 1989'da Nicolae & Elena Ceauşescu çiftinin katledilmeleri ile sona ermesinden 10 gün sonra 5 Ocak 1990 tarihinde Arnavutluk için provokatif bir haber yapan Fransız emperyalizminin tetikçisi *Le Monde* gazetesi: "**Arnavutluk'u Unutmayalım !**" şeklinde provokatif bir manşet atarak şu çarpıcı ifadelerle yer vermişti: "*İşin tuhafı, çok az ya da hiç bahsedilmeyen bir Avrupa ülkesi var: Arnavutluk. Nüfusunun ve topraklarının tevazusu böyle bir sessizliği haklı çıkarmaz. Diğer ülkeler için medya ve uluslararası baskı rol oynadı. Arnavutluk unutulacak mı? Bu ülke için müdahale görevi de şarttır. İnsanlara Tarih trenini ve Özgürlük gemisini kaçırmamaları için yardım edelim*". Bkz. "N'Oubliions Pas L'Albanie !", *Le Monde*, 5 Janvier 1990 <https://www.lemonde.fr/archives/article/1990/01/05/n-oublions-pas-l-albanie_3975547_1819218.html> (ET: 24.09.2020).

¹⁸ Sessiz geçen 1989 ve 1990 yıllarından sonra Batı destekli Hırvatlar ile Slovenlerin 25 Haziran 1991'de ilan ettikleri yasadışı bağımsızlık bildirisinin ardından, 27 Haziran 1991'de Slovenya'da başlayan çatışmalar kısa bir süre içerisinde iç savaş halini almıştır. Bkz. Carrier, *a.g.e.*, s. 497.

Çalışmamızın ana konusu olan 22 Aralık 1989 Romanya Faşist Askerî Darbesi de kapitalist teoriye göre '1989 Devrimleri'nin son durağı ve tavan yaptığı noktadır. Romanya'yı diğer Doğu Avrupa ülkelerinden ayıran en temel nokta ise Romanya'daki darbeden sonra rejimin tamamen yıkılmasıdır. Diğer Doğu Avrupa ülkeleri ise çok daha sonra rejim değişikliğine gitmişlerdir. Elinizdeki bu çalışma 22 Aralık 1989'da Romanya'nın başkenti Bükreş'te yaşananları, öncesi ve sonrasında ortaya çıkan bütün gelişmeler ışığında analiz ederek bunun bir devrim olmadığını; ABD, SSCB, Fransa ve İngiltere'nin başını çektiği, uluslararası emperyalist şebekenin bir komplosu olarak, çok daha önceden planlanmış bir askerî darbe olduğunu tüm ayrıntılarıyla ortaya koymaktadır.

1. Tarihsel Süreçte Rus Emperyalizmi, Sovyet Sosyal Emperyalizmi ve Romanya

Rus İmparatorluğu'nun Romanya'ya yönelik emperyalist saldırganlığının geçmişi 1710-1711 Osmanlı-Rus Savaşı'na kadar uzanmaktadır. Bu doğrultuda gerçekleştirilen ilk işgal ise 1711 baharında Boğdan'ı¹⁹ hedef almıştır²⁰. 57 yıl sonra gerçekleştirilen ikinci işgal ise 1768-1774 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında gerçekleşmiş olup, Eflak²¹ ve Boğdan bölgeleri aynı anda hedef alınmıştır²². Üçüncü işgal ise 1807 Tilsit Mülakatı'ndan sonra gerçekleşmiş ve Rusya, 1812 Bükreş Antlaşması ile Besarabya'yı²³ ilhak etmiştir²⁴. Rusya'nın bir İmparatorluk olarak Romanya'ya dönük dördüncü ve son işgali ise 1853-1856 Osmanlı-Rus Savaşı esnasında gerçekleşmiştir²⁵.

Moldova üzerindeki 105 yıllık Rus işgalini bitiren ilk adım ise 15 Aralık 1917'de Moldova Demokratik Cumhuriyeti'nin ilan edilmesiyle atılmıştır²⁶. 4 ay sonra da 9 Nisan 1918'de Romanya ile birleşme talebinde bulunan hükümetin çağrısı karşılık bulmuş ve Moldova, Romanya ile 1918 sonu itibarıyla birleşmiştir. Rusların, Moldova üzerindeki emperyalist hedefleri ise 2. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla tekrardan canlanmıştır. SSCB yönetimi ise bu hedefinin başarıya ulaşması için Nazilerle 23 Ağustos 1939'da Balkanların 'Sovyet Etki Alanı' olması yönünde gizli bir protokol dahi imzalamıştır²⁷. SSCB, 26 Haziran 1940'ta Romanya'ya ultimatom vererek 24 saat içinde Moldova'yı boşaltmasını emretmiş ve Nazilerin Romanya elçisi de Rumen yönetimine boyun eğmeyi tavsiye etmiştir²⁸. 28 Haziran 1940 itibarıyla Moldova'yı işgal eden SSCB bununla da yetinmeyerek, Nazilerle birlikte desteklediği Bulgaristan'ın Ağustos ayı içerisinde Romanya'ya ait Güney Dobruca'yı işgal etmesini sağlamıştır²⁹. Aynı ay içerisinde Viyana'da görüşen Alman ve İtalyan Dışişleri Bakanları ise Kuzey Transilvanya'nın Macaristan'a devredilmesi yönünde girişimlerde bulunmuştur³⁰.

Sovyet Sosyal Emperyalizmi³¹, Moldova'dan sonra gözünü Romanya'nın tamamına dikmiş ve 31 Ağustos 1944'te başkent Bükreş³²'i işgal etmiştir³³. Bununla da yetinmeyen SSCB

¹⁹ Bölgenin orijinal ismi **Țara Moldovei** olup, günümüzde Moldova olarak adlandırılmaktadır.

²⁰ Akdes Nimet Kurat, *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987, s. 260.

²¹ Bölgenin orijinal ismi **Țara Românească** olup, günümüzde Romanya'nın güneyinde yer almaktadır.

²² Kurat, *a.g.e.*, s. 290.

²³ Bölge günümüzde Moldova sınırları içerisinde yer almaktadır.

²⁴ Kurat, *a.g.e.*, s. 301; Ronald D. Bachman, K. Eugene Keefe, *Romania: A Country Study*, Federal Research Division-Library Of Congress, Washington D.C. 1991, s. 23.

²⁵ Kurat, *a.g.e.*, s. 328.

²⁶ Bachman ve Keefe, *a.g.e.*, s. 34.

²⁷ Bachman ve Keefe, *a.g.e.*, s. 40.

²⁸ Bachman ve Keefe, *a.g.e.*, s. 40.

²⁹ Bachman ve Keefe, *a.g.e.*, s. 40.

³⁰ Bachman ve Keefe, *a.g.e.*, s. 40.

³¹ Başlıca teorisyenleri ise Arnavutluk Lideri Enver Hoxha ile Çin Lideri Mao Zedong olan ve Anti-Revizyonist bir bakış açısıyla kullanılan kavram, SSCB'nin 1956'dan sonra ortaya koyduğu siyaseti tanımlamak için tercih edilir. Ancak yukarıda da belirttiğimiz üzere SSCB'nin emperyalist bir devlet olması, 23 Ağustos 1939'da Nazilerle imzaladığı ve Balkanların 'Sovyet Etki Alanı' olması yönündeki anlaşma ile başlamıştır. Kavram SSCB'nin

Diktatörü Josef Stalin, İngiliz Emperyalizmi ile de iş birliğine gitmiş ve 9-19 Ekim 1944 tarihleri arasında düzenlenen Moskova Konferansı'nda İngiltere Diktatörü 6. George'un tetikçisi Başbakan Winston Churchill ile bir araya gelerek Romanya'nın %90'ının SSCB'ye, %10'unun da İngiltere'ye bırakılması konusunda anlaşma sağlamıştır³⁴.

31 Aralık 1947 Sosyalist Devrimi'nden sonra ilan edilen Romanya Halk Cumhuriyeti'nin SSCB ile ilişkileri ise 4 Şubat 1948'de imzalanan ekonomik antlaşmadan sonra gelişmiş ve Romanya hem 1949'da kurulan COMECON'un hem de 1955'te kurulan Varşova Pakti'nin kurucu üyesi olmuştur³⁵. Ancak 1944'ten beri Romanya'da bulunan SSCB askerleri, Romanya'nın bağımsızlığına gölge düşürmekteydi. Bu sorunun halledilmesi için atılan ilk adım, 1955 yılında SSCB askerlerinin Romanya'dan çekilmesinin, gündeme getirilmesiyle atılmış ve SSCB, 3 yıl sonra 1958'de 55 bin askerini Romanya'dan tamamen çekmiştir³⁶.

Rumen lider Gheorghe Gheorghiu Dej'in³⁷, Sovyet Sosyal Emperyalizmine karşı attığı adım bununla da sınırlı kalmamıştır. Bir nev-i kültür devrimi de sayılabilecek adımlar arasında; başkent Bükreş'teki Rus Enstitüsü'nün kapatılması, okullardaki zorunlu Rusça dersinin kaldırılması, Rusça olan sokak, kasaba ve kamu binalarının isimlerinin Rumence olarak değiştirilmesi de yer alıyordu³⁸. 1 yıl sonra 21 Ekim 1964'te SSCB Büyükelçisini çağıran Dej, KGB danışmanlarının Romanya'dan çekilmesini istedi³⁹. Ertesi gün KGB Başkanı Vladimir Yefimovici Semiçastni, Alexandru Drăghici⁴⁰'ye Romanya'nın 'Sovyet koruyucu şemsiyesi' altında yaşadığını ve Dej'in bu hamlesinden dolayı pişman olacağını belirten bir tehdit telgrafi gönderdi⁴¹. Diğer taraftan Romanya, 1940'tan beri SSCB işgali altında bulunan Moldova'daki yönetimi tanımıyor ve bu da iki ülke arasındaki sorunları artırıyordu. Çin lideri Mao Zedong, 1964'teki açıklamasında Moldova için: "Ruslar tarafından adaletsizce zaptedilmiş yerlerden biri" ifadesini kullanmış ve olay uluslararası bir mesele haline dönüşmüştür⁴².

2. Nicolae Ceauşescu Yönetiminde Romanya'nın Sosyo-Ekonomik Yükselişi

Dej'in 19 Mart 1965'teki ölümünden sonra toplanan Romanya Komünist Partisi⁴³'nin (PCR) 9. Kongresi'nde Devlet Başkanı seçilen Nicolae Ceauşescu⁴⁴ hızlı bir sanayileşme

---

dışında 6 Ekim 1976 Askerî Darbesi'nden, günümüze kadar ortaya koyduğu siyaset nedeniyle Çin için de kullanılmaktadır.

³² Rumence **Bucureşti**, diğer Batılı dillerde ise **Bucharest** olarak geçmektedir.

³³ Bachman ve Keefe, *a.g.e.*, s. 43.

³⁴ Neil Faulkner, *Marksist Dünya Tarihi: Neandertallerden Neoliberallere*, (Çev: Tuncel Öncel), Yordam Kitap, İstanbul 2016, s. 319; Bachman ve Keefe, *a.g.e.*, s. 40.

³⁵ Mihail Ionescu, Dennis Deletant, "Romania And The Warsaw Pact, 1955-1989", *Cold War International History Project, The Woodrow Wilson International Center For Scholars*, Vol. 43. 2004, s. 2.

³⁶ Ionescu ve Deletant, *a.g.m.*, s. 63.

³⁷ Romanya İşçi Partisi'nin 1944- 1954 arası 9., 1955-1965 arası da 11. Genel Başkanı, Romanya Halk Cumhuriyeti'nin 1952-1955 arası 2. Başbakanı ve Romanya Devlet Konseyi'nin de 1. Başkanı olarak görev yapmıştır.

³⁸ Ionescu ve Deletant, *a.g.m.*, s. 19.

³⁹ Ionescu ve Deletant, *a.g.m.*, s. 18.

⁴⁰ Departamentul Securităţii Statului (Devlet Güvenlik Bakanlığı) kısaca Securităţii (Güvenlik) Başkanı.

⁴¹ Ionescu ve Deletant, *a.g.m.*, s. 18.

⁴² Barbara Jelavich, *Balkan Tarihi: 20. Yüzyıl*, (Çev: Zehra Savan, Hatice Uğur), Küre Yayınları, İstanbul 2009, s. 404.

⁴³ Partidul Comunist Român (PCR). 9 Mayıs 1921'de Gheorghe Cristescu tarafından kurulmuştur. Uzun yıllar yasaklı kaldıktan sonra Ağustos 1948'de tekrardan faaliyetlerine başlamıştır. İsmi 1954'te Romanya İşçi Partisi (Partidul Muncitoresc Român -PMR-) olarak değiştiren oluşum, 1965'te tekrar eski ismini kullanmaya başlamış ve 31 Aralık 1948'den, feshedildiği 22 Aralık 1989 Darbesi'ne kadar da Romanya'yı yönetmiştir. Rumen Komünistler, uzun bir aradan sonra ise darbe ile yasaklanan PCR'nin yerine, Petre Ignatencu'nun öncülüğünde 19 Mart 2010'da Romanya Komüniter Partisi'ni (Partidul Comunitar Din România -PCDR-) kurmuştur. Kurulduğu günden bu yana herhangi bir seçime de katılmayan oluşumun, halk içindeki destek oranı ise oldukça azdır. Oluşum, PCR'nin ise tek yasal mirasçısıdır. Bkz. https://en.wikipedia.org/wiki/Communitarian_Party_of_Romania, (ET: 24.09.2020).

programı başlatmıştır. İzlenen politikalar kısa sürede meyvelerini vermiş ve Rumen halkı 1960'ların sonu itibariyle Doğu Avrupa'nın yaşadığı yüksek yaşam standartlarına kavuşmuştur⁴⁵. 1970'ler itibariyle de çok çeşitli bilgisayarlar, endüstriyel elektronik ölçüm ekipmanları ile elektronik kontrol sistemlerinin üretimine başlanmıştır⁴⁶. 1971'e gelindiğinde her 10 bin kişiye 12 doktor ile 85 hastane yatağı düşüyordu ve yine aynı dönemde ortalama yaşam süresi, erkekler için 67'ye, kadınlar için ise 72,6'ya yükselmiştir⁴⁷. Romanya'nın ilk yerli otomobili 'Dacia'⁴⁸,nın yabancı ülkelere satış sayısı ise 1975'e gelindiğinde 45 bin olmuştur.⁴⁹ Bunun yanısıra Rumen yapımı Televizyon, Buzdolabı ve Elektrikli Süpürge satışı da artmıştır⁵⁰. 1974'e kadar kişi başına düşen net millî gelir ise yılda % 68 oranında artış göstermiştir⁵¹. Şehirlere taşınan işçiler için yapılan apartman dairesi sayısı ise 1975'e gelindiğinde 751 bine yükselmiştir⁵². Romanya'nın sanayi üretimi de yükselmiş ve diğer Varşova Paktı üyesi ülkeleri geride bırakmıştır. Gayrisafi Millî Hasıla açısından yaşanan büyüme ise 1975 itibariyle Avrupa'daki en yüksek seviyeye ulaşmıştır⁵³. Yine aynı dönemde et başta olmak üzere tüm temel gıda maddelerinin kotaları yükseltilmiştir⁵⁴.

1965'te başlatılan tam kapsamlı kalkınma projesi, 1980'e kadar hızlı bir ilerleme kaydetmiştir. Romanya; 1982 itibariyle dünyanın en büyük demiryolu yük vagonları ihracatçısı olurken, tüm makine araç-gereçleri üretiminde ise dünya genelinde onuncu olmayı başarmıştır, deniz aşırı sondaj platformları inşa edebilen birkaç ülkeden biri olmuş ve yine aynı yıl, petrol sahası ekipman ihracatı bakımından da üçüncü sırada yer almıştır⁵⁵. 1986'ya gelindiğinde ise Romanya hem sivil hem de askerî uçağını, otomobilini, kamyonunu, tüm makine araç-gerecini ve gemisini kendisi üretir hale gelmiştir⁵⁶. Sağlık alanındaki gelişmeler ise 1989'un sonu itibariyle zirve noktasını görmüş ve 24 milyon nüfuslu⁵⁷ ülkede merkezî sağlık planlaması "her 475 kişiye 1 doktor düşecek şekilde" başarıya ulaştırılmıştır⁵⁸. Romanya, 1989 yılı itibariyle 'Endüstriyel Ülkeler' kategorisinde sınıflandırılmış ve İnsani Gelişme Endeksi'ne göre de 129 ülke arasından 40. olmayı başarmıştır⁵⁹.

---

⁴⁴ 26 Ocak 1918 Olt / Scorniceşti - 25 Aralık 1989 Dâmboviţa / Târgovişte. Küçük yaşlardan itibaren Anti-Faşist harekete katılmıştır. Asıl yükselişi ise serbest kaldığı Ağustos 1944'ten sonra olmuş ve Romanya Komünist Gençler Birliği'nde çalışmaya başlamıştır. 1947'den sonra Tarım Bakanı ve Silahlı Kuvvetler Bakan Yardımcısı olmuştur. Bkz. Eliza Gheorghe, "Nicolae Ceauşescu", (Eds: Jonathan Wright, Steven Casey), *Mental Maps In The Era Of Détente And The End Of The Cold War 1968-91*, Palgrave Macmillan, London 2015, s. 60, 62, 63.

⁴⁵ Daniel Chirot, "Social Change In Communist Romania", *Social Forces*, Vol. 57, No. 2, 1978, s. 471; Ionescu ve Deletant, *a.g.m.*, s. 25.

⁴⁶ Bachman ve Keefe, *a.g.e.*, s. 172.

⁴⁷ Bachman ve Keefe, *a.g.e.*, s. 127.

⁴⁸ 1966'da Argeş bölgesinin Piteşti şehrinde Piteşti Otomobil Fabrikası (Uzina De Autoturisme Piteşti -UAP-) adıyla kurulan şirket, 1999'da Fransız otomobil tekeli Renault firmasına satılmıştır.

⁴⁹ Ionescu ve Deletant, *a.g.m.*, s. 30.

⁵⁰ Ionescu ve Deletant, *a.g.m.*, s. 31.

⁵¹ Chirot, *a.g.m.*, s. 472.

⁵² Ionescu ve Deletant, *a.g.m.*, s. 26.

⁵³ Steven D. Roper, *Romania: The Unfinished Revolution*, Routledge, London 2000, s. 52.

⁵⁴ Ionescu ve Deletant, *a.g.m.*, s. 26.

⁵⁵ Bachman ve Keefe, *a.g.e.*, s. 170.

⁵⁶ Mercan Köklü, *Romanya'da Karşı-Devrim*, Alev Yayınları, İstanbul 1991, s. 19.

⁵⁷ Romanya'nın nüfusu, 22 Aralık 1989 Faşist Askerî Darbesi'nden sonra hızla düşmeye başlamış ve geçen 30 yıl sonunda 2019 itibariyle 19 milyon 356 bin kişiye kadar da düşmüştür. Romanya nüfusunun daha da düşmesi beklenmektedir. Bkz. <https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2019&locations=RO&start=2013> ET: 24.09.2020).

⁵⁸ Köklü, *a.g.e.*, s. 119.

⁵⁹ Bruce Ross-Larson, Eileen Hanlon, American Writing Corporation (Eds.) *Human Development Report 1990*, Oxford University Press, New York 1990, s. 111; Romanya ekonomisi, 22 Aralık 1989 Faşist Askerî Darbesi'nden sonra hızlı bir çöküş sürecine girmiş ve ülke bir daha eski gücüne kavuşmamıştır. Para birimi Ley, Kasım 1990'da % 60 oranında değer kaybetmiş ve bunun üzerine de 1991'de IMF ile yeni bir borç anlaşması imzalanmıştır. Aşırı yükseliş gösteren enflasyon 1991'de %222,8, 1993'te ise %295,5 oranına ulaşarak tarihi bir rekor kırmıştır. Bkz. Roper, *a.g.e.*, s. 89, 91, 94. Romanya'nın çöküşünün etkileri 'İnsani Gelişme Endeksi'ne de yansımış

3. Nicolae Ceauşescu'nun Tam Bağımsız Dış Politikası

Ceauşescu'nun SSCB'den bağımsız bir dış politika yönünde attığı ilk adım 1967'de Batı Almanya'nın tanınması oldu⁶⁰. SSCB'ye karşı en net tavır ise 20 Aralık 1968'de Varşova Paktı üyeleriyle birlikte Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti'ni işgal eden SSCB'ye karşı gösterildi ve Ceauşescu, 21 Aralık 1968'de halka açık yaptığı konuşmada işgali kınadı⁶¹. Ceauşescu; Afrika, Asya ve Latin Amerika'ya yaptığı ziyaretleri sıklaştırarak; Angola, Kamboçya ve Küba gibi ülkelerdeki Marksist hareketleri ve rejimleri aktif olarak desteklemiştir⁶². Ayrıca Çin Halk Cumhuriyeti ile olan bağlarını da güçlendirmeyi başarmıştır⁶³. 1979 İran Devrimi'nden sonra İran'a bir heyet göndererek hem ABD hem de SSCB'ye karşı kamuoyu oluşturmaya da çalışmıştır⁶⁴. 1979'da Kamboçya'yı işgal eden SSCB destekli Vietnam'ı ve aynı yılın sonuna doğru Afganistan'ı işgal eden SSCB'yi kınamıştır⁶⁵. SSCB'ye karşı Bulgaristan, Polonya ve Doğu Almanya ile de ortak bir cephe oluşturmaya çalışmıştır⁶⁶. Romanya'nın 1980'li yıllarda Arap ülkeleri, Latin Amerika, OPEC⁶⁷ ülkeleri ve Japonya ile olan ticareti de artışa geçmiştir⁶⁸.

4. Batı'da ve SSCB'de Romanya'ya Karşı Kara Propaganda'nın Başlaması

Romanya Sosyalist Cumhuriyeti, 1965'ten itibaren başlatılan hızlı kalkınma ve sanayileşme faaliyetleri sayesinde dışa bağımlı olmayan ve kendi kendine yeterli bir ekonomiye sahip olmayı kısa süre içerisinde başarmıştı. Bu da Romanya'ya karşı Batı'da başlatılan Kara Propagandanın itici gücü olmuş ve birçok Batılı diktatör 1970'lerin sonuna doğru iş birliği yapmaya başlamıştır. İlk iş birliği İngiltere Diktatörü 2. Elizabeth⁶⁹ ile Fransa Diktatörü Valéry Giscard d'Estaing⁷⁰ arasında 1978'de gerçekleşmiş ve D'Estaing, Nicolae Ceauşescu'yu Elysée Sarayı'ndan eşya çalmak ile suçlayarak, 2. Elizabeth'i uyarmıştır⁷¹. Ceauşescu ve eşi Elena

---

ve Romanya 1995'te aralarında; Sri Lanka, Özbekistan, Ermenistan, Cezayir, Kırgızistan, Gürcistan, Moldova, Jamaika, Paraguay, Dominik ve Peru gibi son derece fakir ülkelerin bile gerisinde kalarak 173 ülke arasından 97. olmuş ve bu da Romanya'nın son 30 yılda elde ettiği en kötü sonuç olarak tarihe geçmiştir. Bkz. Larson, Strong, Cochran, Bieler ve American Writing Corporation, *a.g.e.*, s. 70.

⁶⁰ Ionescu ve Deletant, *a.g.m.*, s. 22.

⁶¹ Allan Chet Emmons, "The Violent Revolution: Nationalism And The 1989 Romanian Revolution", *Student Theses, Papers and Projects (History)*, Vol. 15, No. 53. 2016, s. 8, 9.

⁶² Roper, *a.g.e.*, s. 53.

⁶³ Ronald H. Linden, "The Externalization Of Reform: Soviet-Romanian Relations Under Gorbachev", *Final Report To National Council For Soviet And East European Research*, Vol. 803. No. 17, 1990, s. 3.

⁶⁴ Larry L. Watts (Translator), "Conspect Of Conversations With Cde. V. I. Potapov, Head Of The Romania Sector Of The CPSU CC Section" 16 May 1979, Collection Of Soviet Foreign Policy, No. 75, Sino-Vietnamese War, 1979, No. 186, Record ID: 114159, Classification: Top Secret, *Cold War International History Project*, s. 4.

⁶⁵ Ronald H. Linden, "Socialist Patrimonialism And The Global Economy: The Case Of Romania", *International Organization*, Vol. 40, No. 2, 1986, s. 370.

⁶⁶ Watts, *a.g.e.*, s. 4.

⁶⁷ Mary Ellen Fischer, *Nicolae Ceauşescu And the Romanian Political Leadership: Nationalization And Personalization Of Power: Final Report To National Council For Soviet And East European Research*, The Council, Cambridge, Massachusetts 1993, s. 6.

⁶⁸ Köklü, *a.g.e.*, s. 18.

⁶⁹ 1926 doğumlu 20. Fransa Diktatörü 27 Mayıs 1974 - 21 Mayıs 1981 arası görev yapmış olup, halen daha yaşamaktadır.

⁷⁰ 1926 doğumlu Diktatör, 26 Şubat 1952'den beri tam 68 yıldır baştedir; Malezya, Kore, Mısır, Kenya, Umman, İrlanda, Endonezya, Yemen, Nijerya, Arjantin, Lübnan, Irak, Sierra Leone, Yugoslavya, Afganistan, Libya ve Suriye gibi ülkelere bombalama ve işgal yoluyla saldırarak milyonlarca kişinin ölümüne neden olmuştur. Bkz. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_wars_involving_the_United_Kingdom, (ET: 24.09.2020). O, aynı zamanda 70 yıl başta kalmış; Fransa Diktatörü 14. Louis, Tayland Diktatörü Bhumibol Adulyadej ile Liechtenstein Diktatörü 2. Johann'ın ardından en fazla görevde kalan 3. kişidir. Bkz. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_longest-reigning_monarchs, (ET: 24.09.2020).

⁷¹ Marcus Tanner, "Britain's Queen 'Hid' To Avoid Romanian Dictator – Book", *Balkan Insight*, 10 September 2018, <<https://balkaninsight.com/2018/09/10/britain-s-queen-hid-to-avoid-romanian-dictator-book-09-10-2018/>> (ET: 24.09.2020).

Ceauşescu⁷² ise bu diyalogdan kısa bir süre sonra İngiltere'nin davetlisi olarak Londra'yı ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında ise 2. Elizabeth kendi yardımcısına, Ceauşescu çiftini kastederek: “*Ellerinde kan var*”⁷³ şeklinde yorumda bulunmuştur. Bu diyalog, Romanya'ya dönük darbe hazırlıklarının altyapısını özetlemesi bakımından da dikkat çekicidir.

Aynı zaman diliminde devreye giren SSCB'nin Romanya'ya yönelik emperyalist saldırıganlığı ise tarihsel tekerrüre de uygun bir biçimde “Moldova” üzerinden gerçekleşmiştir. 5 Ağustos 1977'de SSCB'yi ziyaret eden Ceauşescu, SSCB Diktatörü Leonid Brejnev'in Moldova halkının Rumen olmadığı, ayrı bir ırktan olup, ayrı bir dil konuştuğu şeklindeki gerçek dışı iddialarının muhatabı oldu⁷⁴. İkili arasında hararetli tartışmalara⁷⁵ da sahne olan Moldova konusunda ise herhangi bir sonuca varılamadı. Görüşme sırasında SBKP'nin İktidardaki Sosyalist ve İşçi Partileriyle İrtibat Dairesi Romanya Bölüm Başkanı V. I. Potapov ile Nicolae Ceauşescu arasında ‘Macar’ gerilimi de yaşandı. Potapov, Ceauşescu'ya hitaben “Çarlık Rusyası'nın Rumen topraklarını gayri meşru bir şekilde işgal ettiği” gerçeğinde ısrarının gereksiz olduğunu vurguladı ve diğer Avrupa ülkelerinin de Romanya'ya karşı böyle bir argüman kullanabileceğini hatırlattı. Ceauşescu'nun ona cevabı ise: “*Aklınızda kim var, Macarlar mı ?*”⁷⁶ şeklinde oldu. Bu cevap, Romanya'ya karşı 12 yıl sonra 15 Aralık 1989'da düzenlenecek olan ‘Macar Provokasyonu’nu işaret etmesi bakımından da oldukça dikkat çekicidir.

SSCB'nin Ceauşescu'yu sözlü olarak hedef alması ise 25 Temmuz 1978 tarihinde Brejnev ile Doğu Almanya Lideri Erich Honecker⁷⁷ arasındaki toplantıda oldu. Brejnev, Ceauşescu için: “*O bir hain ve başka neler yapabileceğini yalnızca şeytan bilir.*” ifadelerini kullandı⁷⁸. Aynı tarihlerde ise Ceauşescu'nun Ulusal Güvenlik ve Teknolojik Gelişme Danışmanı ve Securităţii'ye bağlı İç Güvenlik Müdürlüğü Yardımcısı Korgeneral Ion Mihai Pacepa⁷⁹, Batı Almanya'daki görevi sırasında ABD'ye sığınma talebinde bulunmuş⁸⁰ ve aynı ay içerisinde de ABD'ye transfer edilmişti. Bu olay Romanya ile ABD arasında -olumsuz anlamda-

---

⁷² 7 Ocak 1919 Dâmbovița / Petrești - 25 Aralık 1989 Dâmbovița / Târgoviște. 1939'da Tekstil fabrikasında bir işçi iken RKP'ye katıldı ve Aralık 1947'de Nicolae Ceauşescu ile evlendi. 1957'de Bükreş Politeknik Üniversitesi Kimya Mühendisliği bölümünden mezun olduktan sonra, 1967'de Iaşi Kimya Enstitüsü'nde Doktorasını tamamladı. 1972'de Bükreş Merkez Kimya Enstitüsü Genel Müdürü, 1973'te RKP MK, 1977'de de RKP Politbüro üyesi oldu. 1980'de ise Başbakan Yardımcılığına kadar yükselmiş ve bu görevi de 22 Aralık 1989'a kadar sürdürmüştür. Bkz. Dennis Deletant, *Romania Under Communism Paradox And Degeneration*, Routledge, New York 2019, s. 16.

⁷³ William Shawcross, *Queen And Country: The Fifty-Year Reign Of Elizabeth II*, Simon & Schuster, London 2002, s. 178.

⁷⁴ Larry L. Watts (Translator), “Summary Of The Meeting And Negotiations Held By L. I. Brezhnev With N. Ceausescu In Crimea” 5 August 1977, Collection Of Soviet Foreign Policy, No. 75, Record ID: 114142, Classification: Top Secret, *Cold War International History Project*, s. 5.

⁷⁵ Watts, *a.g.e.*, s. 6.

⁷⁶ Watts, *a.g.e.*, s. 7.

⁷⁷ 29 Ekim 1976'dan Egon Krenz'in elebaşı olduğu SSCB destekli çete tarafından devrildiği 18 Ekim 1989'a kadar Doğu Almanya Devlet Konseyi Başkanı olarak görev yaptıktan sonra 29 Ocak 1990'da tutuklanıp, SSCB'ye nakledildikten sonra tekrardan Almanya'ya iade edilmiş ve 29 Temmuz 1992'den 13 Ocak 1993'e kadar da tutuklu kaldıktan sonra 29 Mayıs 1994'te Şili'nin başkenti Santiago'da ölmüştür. Bkz: Erich Honecker, *Moabit Hapishanesi Notları*, (Çev: İrfan Cüre), Yazın Dergisi Yayınları, İstanbul 1995, s. 8.

⁷⁸ "Transcript, “Meeting Of East German Leader Erich Honecker And Soviet Leader Leonid Brezhnev, Crimea, 25 July 1978 (Excerpt)” Collection Of United States-Soviet Relations, Record ID: 117047, *Cold War International History Project*, s. 3.

⁷⁹ 1928'de doğan casus, 1978 yılının sonlarına doğru ABD'ye transfer edildikten sonra Romanya'ya karşı casusluk faaliyetlerine başlamıştır. Gıyabında idam cezasına mahkûm edilmiş ve öldürülmesi için de ‘Çakal Carlos’ adlı uluslararası gerilla görevlendirilmiştir. Bu casusun yazdığı ve büyük bir çoğunluğu da gerçek dışı ifadeler ile kurgu olan olaylardan oluşan “*Red Horizons: Chronicles Of A Communist Spy Chief*” (*Kızıl Ufuklar: Komünist Casus Şefinin Günlükleri*) adlı kitap, ABD tarafından ilk olarak 1987'de basılmış ve 1989'dan sonra da Romanya başta olmak üzere diğer ülkelerde hızlı bir şekilde yayınlanmıştır. Pacepa halen daha yaşamakta olup, ABD'de ikamet etmektedir.

⁸⁰ Wolfgang Mueller, Michael Gehler, Arnold Suppan (Eds.), *The Revolutions Of 1989: A Handbook*, Austrian Academy Of Sciences Press, Wien 2015, s. 207.

yeni bir dönemin başlangıcını temsil etmesinin yanında, ABD'nin Romanya'ya karşı başlatacağı darbe planlarının da altyapısını oluşturmuştur.

5. Darbe Hazırlıklarının Başlaması ve İlk Darbe Girişimi

1980 yılı, Dünya genelinde 'Neo-Kapitalizm'⁸¹'in yükselişe geçtiği ve ABD'nin başını çektiği Batılı emperyalistlerin de saldırganlığının en uç noktaya geleceği bir dönemin başlangıcını oluşturmaktadır⁸². Sürecin başlıca iki aktörü ise ABD Diktatörü Ronald Reagan⁸³ ve İngiltere Diktatörü 2. Elizabeth'in kukla Başbakanı Margaret Thatcher'dır⁸⁴. Diğer Neo-Kapitalist tetikçiler arasında ise Batı Almanya Diktatörü Helmut Kohl⁸⁵ ve Fransa Diktatörü François Mitterrand⁸⁶ bulunmaktadır. Kapitalizmin tüm dünyaya egemen olmasının⁸⁷ nihai hedef olduğu bu süreç, aynı zamanda 'Yeni Dünya Düzeni' ile 'Küreselleşme' söyleminin de hazırlayıcısı olacaktır⁸⁸. Batı ve SSCB'nin eşzamanlı olarak hedefinde olan Romanya ise 1965'ten itibaren yürürlükte olan kalkınma projesi için IMF'den aldığı borcun 8 milyar dolara yükselmesi⁸⁹ gibi yeni bir sorunla da karşı karşıyaydı. Bu sorunun çözülmesi amacıyla Nicolae Ceauşescu, 1981 Temmuz'unda dış borcun tamamen geri ödenmesi doğrultusunda gerekli önlemleri almayı kararlaştırmıştır.

İngiltere, Fransa ve SSCB'nin ardından Romanya'ya yönelik emperyalist kampanyaya katılan dördüncü ülke ise ABD olmuştur. Ceauşescu sonrası yaşanacaklar ile ilgili ilk öngörü, 1 Mart 1982 tarihli CIA belgesinde Ion Iliescu⁹⁰ için: "*Ceauşescu sonrası liderlikte önemli bir figür olacak*"⁹¹ şeklinde yapılmıştır. Ancak Iliescu önemli bir figür olmasını gerektirecek herhangi bir görevde bulunmuyordu. Üstelik Romanya Komünist Partisi (PCR) Merkez Komite üyesi bile değildi ve Rumen halkı tarafından da tanınmıyordu⁹². 2 ay sonra 8 Haziran 1982'de İngiltere Parlamentosu'nda konuşan ABD Diktatörü Reagan'ın, Doğu Bloku'na yönelik ilk mesajı ise Polonya ve Marksizm-Leninizm'in geleceği ile ilgili oldu: "*Korkunç bir politik icat olan totalitarizm ile boğuşan kanlı bir yüzyılın sonuna yaklaşıyoruz. **Marksizm-Leninizm tarihin külleri arasında kalacak**, Berlin Duvarı'nın birkaç yüz kilometre gerisinde başka bir sembol var. Varşova'nın merkezinde, iki başkente olan mesafeleri belirten bir işaret var. Bir yönde Moskova'yı işaret ediyor. Diğeri ise Batı Avrupa'nın somut birliğinin merkezi olan*

⁸¹ Kapitalistler bu kavram yerine 'Neo-Liberalizm' ifadesini kullanırlar. Ancak Liberalizm, tıpkı Totalitarizm kelimesinde olduğu gibi mezenformatif bir amaçla kullanılmaktadır. Batılı emperyalistler, Totalitarizm ifadesiyle Faşizm ve Komünizm'i aynı kefeye koyar, kapitalizm ve ABD emperyalizmini ise gizlerler. Yine aynı amaçla kullandıkları Liberalizm kelimesiyle de Kapitalizm'i gizlemeye çalışırlar.

⁸² Mücadele Yayınları (Ed.), *Sovyet Ve Çin Deneylerinde Kapitalizmden Komünizme Geçiş Dönemi*, Mücadele Yayınları, İstanbul 1991, s. 117.

⁸³ 20 Ocak 1981-20 Ocak 1989 yılları arasında 40. ABD Diktatörü.

⁸⁴ Mehmet İnanç Turan, *Küreselleşme*, Etki Yayınları, İzmir 2006, s. 21.

⁸⁵ 1 Ekim 1982'den 3 Ekim 1990'a kadar Batı Almanya, 3 Ekim 1990'dan 27 Ekim 1998'e kadar da Almanya Federal Cumhuriyeti Diktatörü.

⁸⁶ 21 Mayıs 1981 - 17 Mayıs 1995 yılları arasında 21. Fransa Diktatörü.

⁸⁷ Tüm ayrıntılar için Giriş bölümünde yer alan 2 numaralı dipnota bakınız.

⁸⁸ Turan, *a.g.e.*, s. 31.

⁸⁹ Köklü, *a.g.e.*, s. 19.

⁹⁰ 1957-1960 arası SSCB'de eğitim aldıktan sonra 1967'de Gençlik Bakanı, 1971'de Eğitim-Propaganda'dan sorumlu RKP MK Sekreteri oldu. 1971'de görevden alınıp, Temeşvar RKP örgütüne 2. sekreter olarak atandı. 1974-1979 arası Yaş RKP sekreteri oldu. 1980'de RKP MK'den çıkartılıp, 1984'te su işleri dairesine atandı ve 22 Aralık 1989'a kadar da bu görevi sürdürdü. Bkz. Köklü, *a.g.e.*, s. 33. 22 Aralık 1989 darbesinden 29 Kasım 1996'ya, 30 Aralık 2000'den 20 Aralık 2004'e kadar da 2 kez Romanya'nın sözde Devlet Başkanı olarak görev yapmış olup, halen daha da yaşamaktadır.

⁹¹ "Unrest In Romania: Causes And Implications", Central Intelligence Agency, Doc. Type: CREST, Collection: General CIA Records, Release Decision: RIPPUB, Original Classification: T, Doc. No: (FOIA) / ESDN (CREST): CIA-RDP87R00529R000100060043-1, Sequence No. 4, 1 March 1982, Content Type: REPORT, Approved For Release 2008/07/11, Doc. Release: 11.07.2008, Doc. Creation: 21.12.2016, s. 16.

⁹² Catherine Durandin, Guy Hoedt, *Moartea Ceauşetilor: Adevărul Despre O Lovitură De Stat Comunistă*, (Tra. Marina Mureşanu Ionescu), Editura Humanitas, Bucureşti 2011, s. 136

Brüksel'e işaret ediyor. İşaretçi, Varşova'dan Moskova'ya ve Varşova'dan Brüksel'e olan mesafelerin eşit olduğunu söylüyor. İşaret şu noktayı gösteriyor: Polonya Doğu ya da Batı değil. Polonya, Avrupa medeniyetinin merkezindedir. Bu medeniyete büyük katkı sağladı. Bunu, baskıya muhteşem bir şekilde uzlaşmaz kalarak yapıyor. Bu yüzyılın geri kalanı, özgürlüğün ve demokratik ideallerin kademeli olarak büyümesine tanık olacaksa, demokrasi kampanyasına yardımcı olmak için harekete geçmeliyiz."⁹³ Reagan'ın konuşması ve Polonya üzerinden verdiği 'Avrupa Birliği' hedefine yönelik ilk adım⁹⁴ ise Avrupa Konseyi tarafından 19 Temmuz 1983'te Batı Almanya'nın Stuttgart şehrinde, 'Avrupa Birliği Resmî Bildirisi'nin imzalanmasıyla atılmıştır⁹⁵. 3 ay sonra da 18 Kasım 1983'te Reagan tarafından Ulusal Demokrasi Vakfı (NED) kurulmuştur⁹⁶. Komünist ve Komünist olmayan ülkelerde rejim değişikliğini destekleyecek olan bu vakfın ana söylemi ise 'Demokrasi' olacaktır.

Batı'da ideolojik saldırganlığın böylesine tavan yaptığı bir dönemde hiç de tesadüf olmayan bir gelişme daha yaşanmıştı: Romanya Ordusu içerisinde Nicolae Ceauşescu'ya karşı ilk darbe girişimi⁹⁷ 15 Kasım 1984'te gittiği Batı Almanya'ya ziyareti esnasında meydana gelmiştir. 18 Kasım'a kadar da Batı Almanya'da kalacak olan Ceauşescu'nun yokluğunu fırsat bilen darbecilerin ele başları ise Ion Ioniță⁹⁸, Nicolae Militaru⁹⁹, Paul Cheler¹⁰⁰ ile Ştefan Kostyal¹⁰¹, di ve onlar Ion Iliescu ile de temas halindeydiler¹⁰². Hazırlıklarının kökeni ise 1970 yılına kadar da uzanıyordu: 1. Hücre, Ştefan Kostyal, Nicolae Militaru, Silviu Brucan ve Ioan Ioniță'dan oluşurken, 2. Hücre de Virgil Măgureanu, Nicolae Radu, Ion Iliescu ile Vasile Patilinet'ten meydana gelmekteydi¹⁰³. Öncelikli olarak Ceauşescu'nun kardeşi Ilie Ceauşescu¹⁰⁴ ile Tudor Postelnicu¹⁰⁵ ve Emil Bobu¹⁰⁶, nun danışmanlarının tutuklanmasıyla, harekete geçmeyi planlayan darbecilerin daha sonraki hedefi ise *Romanya Televizyonu*¹⁰⁷, nu (TVR) ele geçirerek halkı sokağa çağırma¹⁰⁸. Ancak Bükreş garnizonundan bu girişime dahil olan ve kilit önemdeki bir askeri birimin anî bir şekilde tarım işleri için çağırılması, darbecilerin planlarını

⁹³ Ronald Reagan, <<https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/60882a>> (ET: 24.09.2020).

⁹⁴ 'Ortak Avrupa Evi' fikri ilk kez 5. SSCB Diktatörü Brejnev tarafından 1981'de dile getirilmiştir. Bu söylem, daha sonradan Gorbaçov ile SSCB Dışişleri Bakanı Eduard Şevardnadze tarafından yapılan Batı Avrupa seyahatlerinde de kullanılacaktır. Bkz. Orçun Alpay, "Sovyet Tarihinin Son Perdesi: Mihail Gorbaçov Dönemi Sovyet Dış Politikası", (Ed: Ayla Kaşoğlu), *Liderlerin Sovyeti: Devrimden Perestroykaya*, Çeviribilim Yayınları, İstanbul 2017, s. 269.

⁹⁵ Mueller, Gehler ve Suppan, *a.g.e.*, s. 607.

⁹⁶ Samuel P. Huntington, *Üçüncü Dalga: Yirminci Yüzyıl Sonlarında Demokratlaşma* (Çev. Ergin Özbudun), Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara 1993, s. 88.

⁹⁷ 23 Ağustos 1990'da Bükreş merkezli *Adevărul* gazetesine konuşan Silviu Brucan ve Nikolai Militaru, Romanya Ordusu içindeki SSCB destekli gizli çete ittifakının 1970'e kadar uzandığını belirtmişlerdir. Bkz. Köklü, *a.g.e.*, s. 129..

⁹⁸ 1965'ten ihraç edildiği 1984'e kadar RKP MK tam üyesi olarak görev yapmış ve 1987'de ölmüştür.

⁹⁹ 2 Kasım 1984'te emekli olmuş ve 22 Aralık 1989 günü aniden ortaya çıkmıştır. Darbeden sonra kurulan sözde hükümetin sözde Savunma Bakanı olarak 26 Aralık 1989 - 16 Şubat 1990 arasında görev yapmış ve 1996'da ölmüştür.

¹⁰⁰ Tam adıyla Paul Romano Cheler. Darbeden sonra hızla yükselerek 2. Ordu ve 4. Ordu Komutanı olmuştur.

¹⁰¹ Darbeden sonra 8 Şubat 1990'da Tümgeneral rütbesi geri verildikten sonra çeşitli askerî görevlerde yer almıştır.

¹⁰² Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 162, 163.

¹⁰³ James F. Burke, "Romanian And Soviet Intelligence In The December Revolution", *Intelligence And National Security*, Vol. 8, No. 4, 1993, s. 36.

¹⁰⁴ 1983-1989 arası Romanya Sosyalist Cumhuriyeti'nin son Savunma Bakanı Yardımcısı olarak görev yaptıktan sonra rütbeleri sökülüş ve 2002'de ölmüştür.

¹⁰⁵ 1987-1989 yılları arasında Romanya Sosyalist Cumhuriyeti'nin son İçişleri Bakanı, Darbeden sonra yargılanarak 14 yıl hapis cezasına çarptırılmıştır.

¹⁰⁶ Romanya Sosyalist Cumhuriyeti'nin son Adalet Bakanı.

¹⁰⁷ Televiziunea Română. Rumen Televizyon Kurumu'nun (Societatea Române Televiziune .-SRTV-) bir parçası olup, aynı isimle de faaliyetlerine devam etmektedir.

¹⁰⁸ Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 162, 163.

altüst eder ve darbe girişimi iptal edilir¹⁰⁹. Hareketlilik Romanya ile de sınırlı kalmamıştır. Romanya'daki darbe girişiminden 1 ay sonra 16 Aralık 1984'te İngiltere'nin başkenti Londra'ya ziyaret eden SSCB Politbüro üyesi Mikhail Gorbaçov¹¹⁰, Başbakan Thatcher ile görüşür. Thatcher, Gorbaçov için: “*Gorbaçov'u sevdim. Birlikte iş yapabiliriz*”¹¹¹ ifadelerini kullanır. Doğu Bloku'nun çözülme sürecini hızlandıracak en önemli adım ise ABD Diktatörü Reagan'ın, 6 Ocak 1985 ilan ettiği ‘Reagan Doktrini’ ile atılmıştır¹¹². Reagan'ın 1 Mart 1982'de ilk kez ifade ettiği Avrupa'nın kapitalist entegrasyonu yönündeki açıklaması, 6 Mayıs 1985'teki G-7¹¹³ toplantısının sonuç bildirgesiyle de resmîyet kazanmıştır. Açıklama ise şu şekildeydi: “*Avrupa'nın bölünmesine üzülüyoruz. Barış, özgürlük ve demokrasi ideallerine olan bağlılığımızla, Avrupa'da ortaya çıkan engelleri barışçıl yollarla yıkmayı hedefliyoruz.*”¹¹⁴

Dünyanın dört bir yanındaki terör örgütünü desteklemeyi amaçlayan bu girişime destek mahiyetinde bir gelişme daha yaşanmış ve 11 Mart 1985'te başa gelen SSCB Diktatörü Gorbaçov; ‘Perestrojka’ (yeniden yapılanma), ‘Glasnost’ (saydamlık) ve ‘Uskoreniye’ (hızlandırma) adını verdiği reformları başlatmıştır¹¹⁵. Bunlar emperyalizmle açık ortaklık; askeri, ekonomik ve siyasi alanlarda da taviz amacı taşıyordu. Ulusal savaflara verilen ‘sınırlı’ destek ise tamamen son bulmuş ve ABD ile Batı'nın hareket alanı genişlemiştir.¹¹⁶ Erich Honecker¹¹⁷, Gorbaçov ve çetesinin reform adı altında ‘Sosyalizmi ve bu sistemi, uygulama konusunda direnen ülkeleri nasıl yıkmaya çalıştığını’ şöyle anlatıyordu: “*Emperyalizmin önderleri ABD ve FAC (Batı Almanya) ile öteki kapitalist ülkeler tarafından yıllardır açıkça ilan edilen Doğu Avrupa ülkelerinde sistem değişikliği hedefi, SSCB'nin başrolü oynadığı iyi iş gören bir senaryo sayesinde gerçekleşti. Gorbaçov, Yakovlev ve Şevardnadze'nin SBKP 26. Kongresine sunulan politik raporu “sistemin kesin demontajı” olarak ele almış oldukları bugün kabul edilmektedir; oysa eskiden olsa bu kesinlikle inkâr edilirdi. SSCB'deki gelişmeleri dikkatle gözleyenler için daha 1987/88'de bu durum bir sır değildi. Yıllar geçtikçe daha bir görülür hale geldi ki, Mart 1985'te Konstantin Çernonko'nun ölümünden sonra, SSCB'nin ölüm saati de başladı. Gorbaçov, Şevardnadze, Yakovlev ve Yeltzin etrafında SB'de (Sovyetler Birliği) parti ve devlet zirvesine ulaşan yeni önderlik grubu, bugün açıkça kabul edileceği gibi, “sistemi değiştirmek” amacındaydı. Bu amaç için SB'nin müttefiklerini kurban etmeye hazırdılar. Bu yöndeki ilk adımın Sovyet iktidarının kurucusu V.I. Lenin'in adıyla ve sözde ona bağlılıkla gizlenmeye çalışılmış olması gerçeği değiştirmez. Daha 1984 sonbaharında Şevardnadze ve Gorbaçov Karadeniz kıyısında bir gezinti sırasında -Şevardnadze hatıralarında böyle yazıyor- “bütün sistemi” değiştirmenin gerekli olduğu konusunda anlaşılabilir. Bu değişikliğin anahtarı daha 1985'te hazırды. Bu hem iç hem de dış politika değişikliği sorunlarıyla ilgiliydi. Dış politika alanındaki ilk hamle, SBKP (Sovyetler Birliği Komünist Partisi) MK aygıtınca hazırlanan bir yönerge taslağının, önderlik tarafından uluslararası politikanın “dünya çapında gözlemlenmesi” yönünde derhal değişikliğe uğratılmasıydı. Pratikte ise bu yönerge, ABD ile sıkı iş birliği yönünde değiştirildi.*”¹¹⁸

¹⁰⁹ Burke, *a.g.m.*, s. 36. Darbe girişimi hakkında yıllar sonra konuşan Yüzbaşı **Radu Nicolae**, Ştefan Gheorghiu Siyaset Akademisi'nden Prof. Dr. Virgil Măgureanu ile General Ion Ioniță'nın 1982'den beri gizli olarak görüştüğünü belirterek şu çarpıcı itirafta bulunmuştur: “*Saklamıyorum, Ruslarla temaslarım vardı. Bunu Ankara'daki büyükelçimiz aracılığıyla gerçekleştiriyordum...*” Bkz. Durand'in ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 164.

¹¹⁰ 11 Mart 1985-25 Aralık 1991 yılları arasında SSCB'nin son Lideri. Halen daha da yaşamaktadır.

¹¹¹ Alpay, *a.g.e.*, s. 269.

¹¹² Chester Pach, “Reagan Doctrine: Principle, Pragmatism And Policy”, *Presidential Studies Quarterly*, Vol. 36, No. 1, 2006, s. 75.

¹¹³ Group Of Seven. Kanada, Fransa, Batı Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve ABD'den oluşmakta olup en büyük 7 ekonomiyi temsil eden kapitalist çetedir.

¹¹⁴ Mueller, Gehler ve Suppan, *a.g.e.*, s. 608.

¹¹⁵ Alpay, *a.g.e.*, s. 265.

¹¹⁶ Mücadele Yayınları, *a.g.e.*, s. 117.

¹¹⁷ Bkz. 77. Dipnot.

¹¹⁸ Honecker, *a.g.e.*, s. 20.

Gorbaçov ile Reagan'ın ilk buluşması ise 21 Kasım 1985'te İsviçre'nin Cenevre şehrinde gerçekleşmiştir¹¹⁹. O görüşmeden 12 gün sonra 4 Aralık 1985'te hazırlanan CIA belgesinde Ion Iliescu ismi bir kez daha gündeme getirilerek: “*Ceauşescu'nun ilk halefi ve Ceauşescu sonrası ortaya çıkacak kişi*”¹²⁰ ifadelerine yer verilmiştir. CIA, Ion Iliescu ismi üzerindeki ısrarını sürdürmeye devam etti ve 3 ay sonra 8 Nisan 1986'da yeni bir belge daha hazırladı. O belgede ise “*Gorbaçov'un Ceauşescu sonrası oluşacak yönetimde Ion Iliescu'ya sponsor olmaya çalıştığı*”¹²¹ belirtilmiştir. Reagan ile Gorbaçov arasındaki 2. görüşme ise İzlanda'nın başkenti Reykjavík'te 11 Ekim 1986'da gerçekleşmiştir¹²². Batı'nın Ion Iliescu ismini ve askerî darbeyi açıktan dile getirdiği ilk yayın ise Batı Alman devletinin tetikçisi *Der Spiegel* dergisi tarafından 1 Aralık 1986'da piyasaya sunulmuştur. Böylece Romanya'ya karşı kurulan komploya katılan ülke sayısı da beşe yükselmiştir. Dergi şu çarpıcı ifadelerle yer vermişti: “*Seçkin subaylar arasında Çavuşesku hastalanırsa bir askeri cunta kurulmasının planlandığı söylentileri dolaşiyor. Moskova başka bir çözüm daha düşünebilir, ki böyle bir plan için adayları vardır. Ion Iliescu... Iliescu, 1950'li yıllarda Moskova'da Enerji Enstitüsü'nde okurken Romen öğrencilerin sekreterliğini yaptı. Okul arkadaşı olan bir Rus, onu 'akıllı birisi' 'örgütçü yeteneği var' diye övüyordu. Iliescu'nun bu Rus arkadaşı, şimdiki SBKP genel sekreteri Gorbaçov'tan başkası değildir.*”¹²³ *Der Spiegel*'in bu yayını bir itiraf niteliğinde olmasının yanında, tarihî bir gerçeği de tekrardan hatırlatıyor: Romanya ordusundaki üst düzey kadroların tamamına yakınının Moskova'da eğitilmiş olması¹²⁴.

ABD'nin Romanya'yı açıktan hedef aldığı ilk olay da 1986 yılında gerçekleşmiş ve Romanya 'insan haklarını çiğnemekle' suçlanmıştır¹²⁵. 1978'den beri hazırlanan ve darbenin de altyapısını oluşturan Kara Propaganda meyvelerini vermiş ve 1980'li yılların sonu itibariyle de Avrupa ile ABD'de yirmiden fazla şehirde insan hakları grupları, kiliseler, göçmen grupları tarafından Romanya'ya karşı protestolar düzenlenmiştir. Reagan, göstericilere teşekkür ederek: “*ABD'nin Romanya'daki insan hakları durumu hakkında derin endişe duymaya devam ettiğini ve Devlet Başkanı Nicolae Ceauşescu'yu bütün Rumen vatandaşlarının temel haklarını sağlamak için gerekli adımlar atana kadar da onaylamayacağını*” yineledi¹²⁶. Reagan ile Gorbaçov arasındaki yoğun trafik de bu atmosfer içinde devam ediyordu ve ikili Washington'da 7 Aralık 1987'de 3. kez görüşmüştür¹²⁷.

6. Darbeye Giden Yolda Kırılma Noktası: Macarlar ve Transilvanya

Batı'nın Romanya'ya yönelik Kara Propagandasını artıran ve bir dönüm noktası da olan olay, Ceauşescu'nun 2 Haziran 1988'de yaptığı duyuruda; Romanya'nın kırsal bölgelerinin Sosyalist dönüşümünü, Kollektifleştirme ve modernleştirmeyi geliştirmek üzere, “Sistemleştirme” adı verilen bir plan başlatacağını açıklamasıyla olmuştur¹²⁸. Plana göre,

¹¹⁹ Mueller, Gehler ve Suppan, *a.g.e.*, s. 608.

¹²⁰ “Romania: The Outlook For Ceausescu”, Central Intelligence Agency, Doc. Type: CREST, Collection: General CIA Records, Release Decision: RIPPUB, Original Classification: T, Doc. No: (FOIA) / ESDN (CREST): CIA-RDP87T00573R000300300002-6, Sequence No. 2, 4 December 1985, Content Type: SNIE, Approved For Release 2010/05/17, Doc. Release: 17.05.2010, Doc. Creation: 22.12.2016, s. 12.

¹²¹ “Romania: Rumors About Gorbachev's Meddling”, Central Intelligence Agency, Doc. Type: CREST, Collection: General CIA Records, Release Decision: RIPPUB, Original Classification: T, Doc. No: (FOIA) / ESDN (CREST): CIA-RDP87R00529R000100060043-1, Sequence No. 43, 8 April 1986, Content Type: MEMO, Approved For Release 2011/07/01, Doc. Release: 30.06.2011, Doc. Creation: 22.12.2016, s. 3.

¹²² Mueller, Gehler ve Suppan, *a.g.e.*, s. 609.

¹²³ Köklü, *a.g.e.*, s. 31.

¹²⁴ Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 18; Gorbaçov, 1990'da Bulgaristan Lideri Mladenov ile yaptığı telefon konuşmasında Moskova'da eğitilenlerin en ünlüsü olan Iliescu için: “*Ion Iliescu Moskova'nın adamıydı, onunla sık sık telefonda konuştum ve onu destekledim.*” demiştir. Bkz. Anghel Andreescu, “România Şi Lovitura De Stat Din Decembrie 1989”, *Revista De Ştiinţe Militare*. No. 56. 2019, s. 54.

¹²⁵ Köklü, *a.g.e.*, s. 23.

¹²⁶ Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 31.

¹²⁷ Mueller, Gehler ve Suppan, *a.g.e.*, s. 610.

¹²⁸ Köklü, *a.g.e.*, s. 25.

ülkenin köyleri ‘tarımsal endüstri kompleksleri’ne dönüştürülecekti. Buna, yoğunlaştırılmış konut projesi de dahildi ve 2000 yılında da sona ermesi bekleniyordu¹²⁹. Batılı emperyalistler ise asıl hedefin Macar, Alman ve Sırp azınlıklarının yok edilmesi olduğunu belirten¹³⁰ dezenformasyon niteliğinde haberler yapıyordu. 1988 yılının sonlarına doğru yaşanan en önemli hareketlilik ise 1970’li yıllardan itibaren Romanya ordusu içindeki darbe planlarının ‘fikir babası’ olan Silviu Brucan¹³¹’ın 13 Kasım 1988’de Londra’ya gitmesi oldu. Brucan, İngiltere’de çok rahat davranıyor¹³², Oxford’da Askeri Akademi’de ders veriyor, Dışişleri Bakanlığı’ndaki toplantılara bile katılıyordu. Thatcher ise onu ‘Doğu Avrupa danışmanı’ ilan edecek kadar da ileri gitmişti¹³³. Brucan sadece İngiltere’de değil, Romanya’da da rahattı. Bu rahatlık onu, İngiltere ile ABD’nin Bükreş’teki büyükelçiliklerini ziyaret edecek kadar da cesaretlendiriyordu¹³⁴.

1988 itibariyle Romanya’ya karşı kurulan komploya katılan altıncı ülke ise SSCB’nin kukla devletlerinden olan Macaristan Halk Cumhuriyeti oldu. Macaristan Sosyalist İşçi Partisi’nin (MSZMP) gazetelerinden *Magyar Ifjusag (Macar Gençliği)* şu provokatif haberi yapmıştı: “*Transilvanya’daki olaylar, yalnızca bir ulusal azınlığın değil, aynı zamanda Avrupa’nın yok edilmesidir*”¹³⁵. Daha saldırgan olan İngiltere merkezli *The Independent* gazetesi ise 28 Haziran 1988’de şu provokatif başyazıyı yayınlamıştı: “**Bati, Romanya halkının kaderini unutmamalıdır. Başkan Çavuşesku’nun tek yanlı bir kararla reddettiğini hatırlayalım, EÇTU Statüsünü bir daha yenilemeyelim... Çavuşesku, bütün platformlarda uluslararası çapta gözden düşürülmelidir**”¹³⁶. Aynı gün İngiliz *The Times*: “*Habsburg hanedanının düşüşünden bu yan Transilvanya’da yaşayan 2 milyon Macarın, şimdi duydukları seslerde kendilerini Romen egemenliğinden “kurtaracak” müjdeyi aradıkları sanılabilir. Ancak, duyulan ses, Sovyet zırlı birliğinin öncü kolunun sesi değil, batıda Kluj’dan doğuda Braşov’a dek güldür güldür ilerleyen traktör ve dozerlerin sesidir...*”¹³⁷. Emperyalist şebeke arasındaki iş birliği, tesadüflere yer vermeyecek kadar da açıktı. Bunu kanıtlar niteliğe sahip gelişme ise 2 gün sonra 30 Haziran 1988’de meydana geldi ve provokatif bir açıklama yapan MSZMP MK Politbürosu’nun bir üyesi ise şunları söyledi: “*Transilvanya’yı kurtarmak üzere bir ordu oluşturmaya kalksak, halk orduya yazılmak için ta Tuna’ya kadar kuyruğa girerdi*”¹³⁸. Transilvanya konusundaki spekülatif, provokatif ve faşist kampanyaya katılan diğer bir ülke de Fransa olmuştur: Pierre Blanchet, *Le Nouvel Observateur* adlı faşist gazetede “*Vampir ve Köylüler*”, Eric Erlanger, *La Croix* adlı Katolik-Faşist gazetede “*İnsanlar böyle mi yaşar ?*” tarzında spekülatif yazılarla Romanya aleyhinde kampanya yürütmüştür¹³⁹. Daha saldırgan bir tutum ise Ekim 1988’de Fransız emperyalizminin tetikçisi *Le Monde* gazetesinin kaleşörüsü Joseph Rovon tarafından sergilenmiştir. Provokatif ifadelerle dolu yazı ise şöyleydi: “**Ceauşescu rejimi korkunç bir tiranlık olarak suçlanmalı ve böylece SSCB bundan kurtulmak**

¹²⁹ Köklü, a.g.e., s. 26.

¹³⁰ Köklü, a.g.e., s. 26.

¹³¹ 1916’da doğdu, 1944-1956 arası RKP’nin günlük gazetesi *Scinteia*’nın (Kivilem) yazı işleri müdür yardımcılığı, 1956-1959 arası Romanya’nın ABD Büyükelçiliği ve 1959-1962 arası da Romanya’nın BM Daimi Temsilciliği gibi görevlerde bulundu. Bkz. Deletant, a.g.e., s. 391.

¹³² Yıllar sonra şu itirafta bulunmuştur: “*Hem Washington’da hem de Londra’da planlarımız için cesaret verici güvenceler aldığımızı kesinlikle söyleyebilirim. Dahası, Birleşik Devletler ve İngiltere’nin Bükreş büyükelçilerine benimle sürekli temas halinde olmaları talimatı verilmişti.*” Bkz. Durandin ve Hoedt, a.g.e., s. 74.

¹³³ Durandin ve Hoedt, a.g.e., s. 74.

¹³⁴ Rumen İstihbarat Örgütü ‘Securităţii’nin kuş uçurmadığı Bükreş’te yaptığı ziyaretler esnasında ‘garip bir şekilde’ tutuklanmaz ve daha sonra Londra’ya gider. Bkz. Durandin ve Hoedt, a.g.e., s. 73; Dönemin Securităţii Başkanı ise ‘Iulian Vlad’dır. O, Brucan’ın yurtdışına çıkışı için gerekli olan pasaportu da sağlamış ve 22 Aralık 1989 Darbesi’nin olduğu gün de taraf değiştirerek darbecilere katılmıştır. Bkz. <https://ru.wikipedia.org/wiki/Влад,_Юлиан> (ET: 24.09.2020).

¹³⁵ Köklü, a.g.e., s. 26.

¹³⁶ Köklü, a.g.e., s. 27.

¹³⁷ Köklü, a.g.e., s. 27.

¹³⁸ Köklü, a.g.e., s. 28.

¹³⁹ Durandin ve Hoedt, a.g.e., s. 81.

için yeterince taviz verdiğini düşünmeye başlayabilir. Kızıl Khmerlerin korkunç terörüne karşı genel isyan o kadar büyüktü ki, tüm dünya Vietnam'ın Kamboçya'ya müdahalesini, zar zor maskelenmiş milliyetçi ve emperyalist karakterine rağmen oybirliğiyle rahatlıkla karşıladı. Ceauşescu'nun Avrupa'da ahlakî soykırım zihniyetini utanmadan sergilemesine izin vermeyelim, bunun fiziksel bir hâl almasını beklemeyelim."¹⁴⁰ Macar politikacı ile Fransız ve İngiliz gazetelerinin Transilvanya olarak bahsettiği yer, Romanya'nın batısında kalan ve Temeşvar¹⁴¹ şehrinin de bulunduğu bir bölgedir. Rumenlerin yanı sıra Macar ve Alman azınlığın da yaşadığı bir yerdir. Bölge emperyalistlerin her dönem gözünü diktiği bir yer olması bakımından da önem taşımaktadır. Romanya'ya karşı bir koz olarak kullanılan bu bölge hakkında yapılan son tehdit ise 11 yıl önceye 5 Ağustos 1977'e kadar geri gitmektedir.¹⁴² Batı, SSCB ve onların kuklası durumundaki devletlerin 15 Aralık 1989'da Temeşvar'da harekete geçireceği ve 22 Aralık darbesinin de tetikleyicisi olacak olan Macar provokasyonun son hazırlıkları yukarıda da belirttiğimiz üzere 1988 itibarıyla son halini almıştır.

7. 1989 Yılı ve Romanya Darbesi'nin Başlaması

Romanya'yı doğudan sıkıştırmaya çalışan SSCB destekli çetenin üyeleri; Gheorghe Apostol¹⁴³, Silviu Brucan, Alexandru Bârlădeanu¹⁴⁴, Constantin Pârvolescu¹⁴⁵, Mircea Răceanu¹⁴⁶ ve Corneliu Mănescu¹⁴⁷, Mart 1989'da Ceauşescu aleyhinde ortak bir mektup yazdılar. Mektup ilk olarak 11 Mart 1989'da Özgür Avrupa Radyosu tarafından¹⁴⁸ *Ulusal Kurtuluş Cephesi*¹⁴⁹ (FSN) adlı bir yeraltı örgütünün manifestosu olarak yayımlandı¹⁵⁰. 2 gün sonra da İngiliz *The Independent* gazetesi mektubu yayınlarak darbeyi açıkça ima etmişti: "*Saldırımın-Başkan Çavuşesku'nun ekonomik ve insan hakları politikasının sosyalizme zarar verdiği yolundaki-açısı, Başkan Gorbaçof'un, deli dolu ve huzursuzluk verici Romanyalı diktatörün saf dışı edilmesi amacıyla bir saray darbesi düzenlemek üzere uygun adayları bulunduğuna işaret ediyor. Bunun, Çavuşesku'nun ayağının altındaki halıyı çekme yönünde kararlı ve ciddi bir adım olduğunun bir işaretidir de, bildirinin altına imza atanların, son savaş*

¹⁴⁰ Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 83.

¹⁴¹ Orijinal ismi 'Timişoara'dır.

¹⁴² Larry L. Watts (Translator), "Summary Of The Meeting And Negotiations Held By L. I. Brezhnev With N. Ceausescu In Crimea" 5 August 1977, Collection Of Soviet Foreign Policy, No. 75, Record ID: 114142, Classification: Top Secret, *Cold War International History Project*, s. 7.

¹⁴³ 1969 RKP MK Politbürosu'ndan çıkarıldıktan sonra 1977-1988 yılları arasında sırasıyla Romanya'nın Arjantin, Uruguay ve Brezilya Büyükelçisi olarak görev yapmıştır. Bkz. Deletant, *a.g.e.*, s. 11.

¹⁴⁴ Moskovacı Grup olarak bilinen çetenin üyesi, SSCB ajanı. 1940-1946 yılları arasında SSCB'de kalmıştır. Bkz. Deletant, *a.g.e.*, s. 11, 12.

¹⁴⁵ Moskovacı Grup olarak bilinen çetenin üyesi, SSCB ajanı. 1948-1960 arası RKP MK Politbüro üyesi. Bkz. Deletant, *a.g.e.*, s. 15, 16.

¹⁴⁶ CIA ajanı. 1960-1978 yılları arasında aralıklarla Romanya'nın ABD Büyükelçiliğinde çalıştı. CIA ajanı olduğu tespit edildikten sonra 31 Ocak 1989'da idam cezasına çarptırıldı ancak cezası hafifletilerek 20 yıla indirildi. Bkz. Deletant, *a.g.e.*, s. 17, 18.

¹⁴⁷ Eski diplomat. BM Genel Sekreteri olarak görev yapmıştır. Bkz. Burke, *a.g.m.*, s. 54.

¹⁴⁸ Radyonun Doğu Bloku'na karşı yürüttüğü operasyonlar hakkında konuşan Polonya Dayanışma Sendikası Başkanı Lech Wałęsa şu itirafta bulunmuştur: "*Güneş olmadan dünya olur mu ?*" Bkz. Anamaria Neag, *Radio Free Europe And The 1989 Fall Of Communism In Romania*, Lund University Faculty Of Social Sciences Media And Communication Studies, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Lund University, Lund 2010, s. 28.

¹⁴⁹ Frontul Salvării Naționale. Çete ilk toplantısını Mayıs 1989'da yapmıştır, Bkz. Burke, *a.g.e.*, s. 37. Çetenin geçmişi ise 1970'li yılların ortalarında kurulan 'Askeri Direniş Komitesi'ne (Comitetul De Rezistență Militară) kadar dayanıyor. Çete 1992'de bir bölünme yaşamış ve Ion Iliescu'nun başını çektiği kişiler, Demokratik Ulusal Kurtuluş Cephesi (Frontul Democrat Al Salvării Naționale -FSDN-) adıyla ayrı bir çete kurmuş; Petre Roman'ın başını çektiği kişiler ise FSN'nin ismini Demokrat Parti - Ulusal Kurtuluş Cephesi (Partidul Democrat -PD-) Frontul Salvării Naționale, PD-FSN) olarak değiştirmiş ve en son 1993'te Demokrat Parti (Partidul Democrat -PD-) adını alarak 2007'ye kadar da faaliyetlerine devam etmiştir. Iliescu'nun çetesi ise 1993'te farklı partilerle birleşerek ismini Romanya Sosyal Demokrat Partisi (Partidul Social Democrat Român -PSDR-) olarak değiştirmiş ve en son 2001'de yapılan değişikliklerle de Sosyal Demokrat Parti (Partidul Social Democrat -PSD-) adını almıştır. Halen daha faaliyetlerine devam eden PSD Romanya'nın en büyük siyasi partisidir.

¹⁵⁰ Burke, *a.g.m.*, s. 37.

(2.Dünya Savaşı) **Moskova’da, 1930’lardan itibaren partinin temel direklerinden biri ve 1950’lerin ortalarında da genel sekreteri olan Gheorghe Apostol’un yanında geçirenler, partinin “Rusçu” kanadı olmalarıdır.**¹⁵¹ Aynı gün konuşan İngiltere Kraliyet Birleşik Hizmetler Enstitüsü’nün SSCB uzmanı Jonathan Eyal ise hedef saptırmak için: “*Parti içinde sosyalizmi kurtarmak üzere bir başkaldırı, bugün bu düşünülüyor.*”¹⁵² şeklinde bir açıklama yapmıştı.

Romanya’nın geleceği açısından büyük bir önem taşıyan duyuru ise 14 Nisan 1989’da Başkan Nicolae Ceauşescu tarafından şöyle yapılmıştı: “*Bundan sonra ekonomik ve siyasal olarak hiç kimseye bağımlı olmamaya karar verdik.*”¹⁵³ 1970’li yıllarda IMF’den alınan 8 milyar dolarlık dış borcun tamamı ödenmiş, 2,6 milyar dolarlık dış ticaret fazlası verilmiş ve Romanya Sosyalist Cumhuriyeti, dış borcunu tamamıyla ödeyen ilk ve tek ülke olmayı başarmıştır¹⁵⁴. Olayın Batı’daki yansıması ise olumsuz olmuştur. 25 Nisan 1989’da açıklama yapan Avrupa Ekonomik Topluluğu¹⁵⁵ (EEC) Romanya ile olan ticarî ve ekonomik iş birliği görüşmelerini askıya aldıklarını bildirmiştir¹⁵⁶. 1 ay sonra 31 Mayıs 1989’da Batı Almanya’nın Mainz şehrinde konuşan ABD Diktatörü G. H. W. Bush ise; “*Bölünmemiş bir Avrupa*”¹⁵⁷ çağrısında bulunarak 1982’den beri gündemi işgal eden kapitalist ‘Avrupa entegrasyonu’ fikrinin hayata geçirilmesini hızlandırıyor. Aynı günlerde ise SSCB, Ceauşescu’nun alaşağı edilmesi ve yerine de Ion Iliescu’nun geçirilmesi fikrini Fransa’ya iletmıştır¹⁵⁸. Darbe hazırlıklarını hızlandıran SSCB, kısa bir süre sonra da generallerini devreye sokarak Victor Athanasie Stănculescu¹⁵⁹ ile bir görüşme yapmıştır. **SSCB Generalleri**, Macaristan’ın Balaton Gölü’nde yapılan görüşmede **Stănculescu’ya**: “**Nicolae Ceauşescu’nun devrilmesine karşı çıkmayacaklarına dair garanti veriyordu**”¹⁶⁰.

1 Temmuz 1989’da provokatif bir haber yapan İngiliz *The Independent* gazetesi şu yorumda bulunmuştu: “*Bay Çavuşesku ölse, ya da görev yapamaz hale gelse bile, onun yerine geçeceklerin batının ya da doğunun baskılarına boyun eğeceği su götürür.*”¹⁶¹ 6 Temmuz 1989’da Fransa’nın Strasburg şehrinde konuşan Gorbaçov da ‘Avrupa entegrasyonu’ konusunda ısrar ederek; “**SSCB’nin Doğu Avrupa’daki reformları engellemeyeceğini ve ‘Ortak Avrupa Evi’ çerçevesinde de Avrupa’nın kapsamlı bir siyasi ve ekonomik entegrasyonunu teşvik edeceğini**” belirtmiştir¹⁶². *The Independent*’ın ardından Ceauşescu’nun ölümünü ima eden 2. gazete ise İngiliz *The Times* olmuştur. *The Times*’ın 8 Ağustos 1989 tarihli “*Bir despotun çevresindeki gölge*” başlıklı provokatif yazısındaki saldırgan ifadeler ise şöyleydi: “*M. Gorbaçov’un geçen ay Bükreş’te keşfettiği üzere, güçlerin dağılımı ciddi (bir) analizi olanaksız kılıyor. Çavuşesku’nun ölümünden sonra Romanya Moskova’ya bağlı kalacak mı? Ülkenin sosyalist kurumlarını yeniden inşa edecek mi? Moskova iktidarın el değiştirmesini nasıl*

¹⁵¹ Köklü, *a.g.e.*, s. 33, 34.

¹⁵² Köklü, *a.g.e.*, s. 34.

¹⁵³ Köklü, *a.g.e.*, s. 20.

¹⁵⁴ Köklü, *a.g.e.*, s. 19.

¹⁵⁵ 1 Ocak 1958’de kurulmuştur. 7 Şubat 1992’de ‘Maastricht Antlaşması’ ile ismini ‘Avrupa Birliği’ (EU - AB) olarak değiştirmeyi kabul etmiştir. 22 Haziran 1993’te Kopenhag Kriterleri ilan edilmiş ve genişlemenin Doğu Avrupa merkezli olacağı belirtilmiştir. 1 Kasım 1993’te ise AB resmî olarak yürürlüğe girmiştir. AB’nin en büyük genişlemesi ise 2004’te gerçekleşmiş ve 10 ülke birden AB’ye katılmıştır. Romanya ise 1 Ocak 2007’de AB’ye tam üye olmuş ve 22 Aralık 1989 Darbesi’yle başlayan 18 yıllık ‘kapitalist restorasyon’ böylece tamamlanmıştır. AB’nin 2020 itibarıyla üye sayısı ise 27’dir.

¹⁵⁶ Köklü, *a.g.e.*, s. 28.

¹⁵⁷ Mueller, Gehler ve Suppan, *a.g.e.*, s. 613.

¹⁵⁸ Andreescu, *a.g.m.*, s. 51.

¹⁵⁹ General. 22 Aralık 1989 günü Ceauşescu’nun yakalanması emrini veren kişi.

¹⁶⁰ Andreescu, *a.g.e.*, s. 53. Stănculescu ile çalışan diğer bir devlet de Macaristan’dı. Yıllar sonra konuşan eski Macar Başbakan Miklós Németh şöyle diyordu: “*Onlara çok fazla yardım teklif ettik, hatta silah ve mühimmat bile.*” Bkz. Susanne Brandstätter, “*Checkmate Strategy Of A Revolution*”, Part 4, s. 01:39-02:23, Documentary, 2003, <<https://www.youtube.com/watch?v=mAOE4jCo6po>> (ET: 24.09.2020).

¹⁶¹ Köklü, *a.g.e.*, s.35.

¹⁶² Mueller, Gehler ve Suppan, *a.g.e.*, s. 614.

etkiler?... Aile -eğer askeri bir darbe olmazsa- herhangi bir klasik yoldan devrilemez, ama erki teknokratlarla paylaşmaya zorlanabilir... Doğu-batı ilişkileri, ölüm sancuları içindeki, durus bilmeyen nepotist (akraba kayıran) bir rejim tarafından tehdit edilmemelidir."¹⁶³

Batı'nın 1989 yılı üzerinde bu kadar çok durmasının büyük bir önemi vardı. 1989 yılı, Batı kapitalizminin ve onun temel yapı taşı olan soykırımcı Atlantik-Avrupacı zihniyetin¹⁶⁴, 'öjenik ve faşist reflekslerle' teorize ettiği '1789 Fransız Devrimi'nin 200. Yıldönümü'ne denk geliyordu. Romanya dışında, diğer Varşova Paktı üyeleri -SSCB hariç- de hayal edilen kapitalist Avrupa bütünleşmesinin önündeki en büyük engeldi ve ortadan kaldırılmaları da şarttı. Bu hedefe en kısa sürede ulaşılabilmesi için gereken son ideolojik taarruz ise Dünyanın kapitalist dönüşümünün çok yakın olduğunun mesajını veren 'Tarihin Sonu' isimli bir makale ile yapılmıştır. ABD Dışişleri Bakanlığı'na bağlı Politika Planlama Müdürlüğü Yardımcısı Francis Fukuyama tarafından yazılan makalede Kapitalizm, alışlageldik bir biçimde 'Liberalizm' olarak maskelenmiş ve diğer bütün ideolojilerin tamamen tükendiği vurgulanmıştır¹⁶⁵. Soğuk Savaş'ın ise bittiği belirtilen yazıda; 'Liberalizm'in tamamen evrenselleşeceği, Komünizm ile Faşizm'in öldüğü ve geriye de sadece dinlerin kaldığı ısrarla tekrar edilmiştir¹⁶⁶. Bu tezi destekleyecek diğer bir adım ise 'Washington Konsensüsü' adıyla atılmış ve tüm ülkelerin de bu kurallara¹⁶⁷ uyması dikte edilmiştir. 1989 yazındaki son provokasyon ise ABD'li *Newsweek* adlı kapitalist tetikçinin 21 Ağustos 1989 tarihli sayısında, Nicolae Ceauşescu'yu "Son Stalinist" şeklinde hedef göstermesiyle yaşanmıştır¹⁶⁸.

7 Ekim 1989'da Doğu Almanya'nın başkenti Doğu Berlin'i ziyaret eden Gorbacov, yaptığı konuşmada ilk kez açıktan tehditte bulunmuştu. Glasnost ve Perestroyka reformlarının hızlı bir şekilde yürürlüğe konmasını isteyen Gorbacov, küstah bir şekilde: "**Kim geç kalırsa hayatıyla öder.**"¹⁶⁹ Açıklamasında bulunmuş ve artık Romanya için tehlike çanları çalmaya başlamıştır. Avrupa Ekonomik Topluluğu ise Romanya'ya yapılacak müdahaleyi görüşmek için 18 Kasım 1989'da Paris'te toplanmıştır. Emperyalistler son derece sabırsızdı¹⁷⁰ ve bu sabırsızlık

¹⁶³ Köklü, a.g.e., s. 35, 36.

¹⁶⁴ Nazi Almanyası ve ortaklarının 2. Emperyalist Paylaşım Savaşı sonucunda yenilmesinin ardından, Batı Avrupa'da hegemonya kuran ABD, ideolojik dayatmasına 10 Aralık 1948'de New York'ta ilan edilen 'İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si' ile başlamıştır. 26 Ağustos 1789'da Fransa'da ilan edilen 'İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirisi' örnek alınarak oluşturulan bu metin; Özgürlük, Demokrasi, İnsan Hakları (kapitalizm maskesi) gibi soyut kavramlar üzerinden Atlantik-Avrupacı zihniyetin, 20. Yüzyıldaki ilk fikirsel dayanağını oluşturmuştur. Bu, aynı zamanda kapitalizmin 'fikirsel' anlamda evrenselleşmesine yol açarak, 1980'li yılların başında ortaya çıkan 'Neo-Kapitalizm'e de büyük bir katkı yapmıştır. Neo-Kapitalizm ise bir sonuç olarak 20. Yüzyılda şekillenen son emperyalist proje olmuş ve 'Yeni Dünya Düzeni' ile 'Küreselleşme' olarak adlandırılan 'kapitalizmin son aşaması'nın da itici gücü olmuştur.

¹⁶⁵ Francis Fukuyama, "The End Of History ?", *The National Interest*, No. 16, 1989, s. 1.

¹⁶⁶ Fukuyama, a.g.m., s. 1, 13.

¹⁶⁷ Günümüzde Kuzey Kore ve Küba dışında tüm ülkelerin kabul ettiği 'Kapitalizm'in On Emri' de diyebileceğimiz kurallar şunlardır: 1- Mali disiplinler, 2- Kamu Harcamalarının Düzenlenmesi, 3- Vergi Reformu, 4- Faiz Oranlarının Serbestleştirilmesi, 5- Rekabetçi bir Döviz Kuru, 6- Ticaretin serbestleştirilmesi, 7- Doğrudan Yabancı Yatırımın Serbestleştirilmesi, 8- Özelleştirme, 9- Kurumsal Serbestleşme (Deregülasyon) ve 10- Özel Mülkiyetin Korunması. Bkz. John Williamson, "A Short History Of The Washington Consensus", *Law And Business Review Of The Americas*, Vol. 15, No. 1, 2009, s. 9, 10.

¹⁶⁸ Adina Mutâr, "Ceauşescu Şi Newsweek. Au Trecut 30 De Ani De La Ultimul Interviu Cu Ultimul Stalinist", *Newsweek România*, 31 August 2019 <<https://newsweek.ro/istorie/ultimul-interviu-cu-ultimul-stalinist>> (ET: 24.09.2020).

¹⁶⁹ Samuel P. Huntington, *Üçüncü Dalga: Yirminci Yüzyıl Sonlarında Demokratlaşma* (Çev. Ergin Özbudun), Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara 1993, s. 95.

¹⁷⁰ Macaristan Halk Cumhuriyeti'nin 25 Kasım 1988-23 Ekim 1989 tarihleri arasındaki son Başbakanı Miklós Németh yıllar sonra şu itirafta bulunmuştur: "**Bu nedenle, bu sürecin gerçekleşmesini engelleyen Ceauşescu gibi kişilerin yollarını açmak ve temizlemek önemlidir.** Dolayısıyla, Avrupa'nın iki tarafının birleşmesi açısından, Ceauşescu gibi diktatörlerin varlığı ve sesi, süreci çok daha zor hale getirebilirdi. Bu açıdan bakıldığında, o gider gümez yol açıldı." Bkz. Susanne Brandstätter, "Checkmate Strategy Of A Revolution", Part 1, s. 06:03-06:47, Documentary, 2003 <https://www.youtube.com/watch?v=W4flzJv34_g> (ET: 24.09.2020). Darbenin hızlandırılmasını isteyenlerden biri de ABD Başkanı Bush'tu. CIA şefi Milton Bearden, 9 Kasım 1989'da Bush'un kendisine "**Buna bir son vermemiz gerek**" dediğini belirtmiştir. Bkz. Susanne Brandstätter, "Checkmate Strategy

açılış konuşmasına: “**Doğu’ya hemen mi yardım etmeliyiz yoksa demokratikleşme sürecinin daha da meşgul olmasını mı beklemeliyiz ?**”¹⁷¹ şeklinde yansımıştır. İngiliz *The Sunday Times* adlı gazete, 19 Kasım 1989 tarihli haberinde Ceauşescu’nun ölümünü ve darbeyi şu sözlerle ima etmişti: “**Batılı diplomatlara göre ülkeyi selamete götürebilecek iki olanaklı yol var. Ya, belki Moskova tarafından hazırlanacak bir “saray darbesi” ya da Çavuşesku’nun ölmesi. Ama ilgi konuları arasında okumak, sinema, müzik ve spor olan başkan, sağlıklı ve zinde görünüyor. Ve Gorbaçov, şimdilik, eyleme geçmede tereddüt içindedir.**”¹⁷² RKP’nin 14. Kongresi ise bu kirli atmosferde 20 Kasım 1989’da¹⁷³ düzenlendi ve Başkan Ceauşescu, 5 yıllığına daha Genel Sekreter seçildi. Ceauşescu, aynı toplantıda Gorbaçov ile onun Glasnost-Perestroika adlı ihanet projesine de meydan okuyarak şu sözleri haykırdı: “**Ne zaman ki kavak ağaçları elma verir ve sazlıkta çiçek açar, o zaman böyle değişiklikler yaparım**”¹⁷⁴.

Avrupa turuna çıkan Gorbaçov, Fransa Diktatörü Mitterrand ile 25-26 Kasım 1989 tarihlerinde bir araya geldi¹⁷⁵. *The Times* ise son derece sabırsızdı ve 28 Kasım 1989 tarihinde şu bilgilendirmeyi yapmıştı: “**Parti içinde ya da dışında herhangi bir ayaklanma, başkaldırı işaretine rastlanmıyor.**”¹⁷⁶ Aynı gün Roma’da konuşan Gorbaçov ise ‘Ortak Avrupa Evi’ teorisini bir kez daha tekrarlayarak değişimin yakın olduğu mesajını veriyordu¹⁷⁷. Daha sonra Vatikan’a geçen Gorbaçov, 1 Aralık 1989’da Papa 2. John Paul ile görüşmüştür¹⁷⁸. Aynı gün önemli bir olay daha yaşanmıştı. ABD ve Batı emperyalizminin hizmetkârı Londra merkezli ‘Uluslararası Af Örgütü’nün Viyana avukatı Eva Barki, hem Bush’a hem de Gorbaçov’a gönderdiği ‘Romanya’daki Macar azınlığın soykırımına son verilmesi’ temalı telgrafta şu yalan ifadelerle yer vermişti: “**Papaz László Tőkés**¹⁷⁹ **ve ailesi polis tarafından zulme uğruyor, sebepsiz yere gözaltına alınıyorlar, evlerinin camları düzenli olarak kırılıyor, bütün aile hırsızlık ve kaçakçılıkla suçlanıyor, papaz görevini yapamıyor.**”¹⁸⁰

Bush ile Gorbaçov, Nicolae Ceauşescu’ya karşı düzenlenecek olan darbeden 20 gün önce 2 Aralık 1989’da Malta’nın başkenti La Valletta’da bir araya geldiler. Aralarındaki konuşmanın ana konusu ise 1989 yılındaki değişim ve dönüşümdü. Bu görüşmede Gorbaçov, son derece rahat bir şekilde: “**Değişim süreci acı verici olabilir, ancak müdahale etmemeye inanıyoruz. Bu işleri yapmak için her yerde albay bulunabilir.**”¹⁸¹ diyordu. 3 Aralık 1989’daki son

---

Of A Revolution”, Part 3, s. 09:50-10:00, Documentary, 2003 <https://www.youtube.com/watch?v=X_vuIN4q-VY> (ET: 24.09.2020).

¹⁷¹ Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 88.

¹⁷² Köklü, *a.g.e.*, s. 37.

¹⁷³ Silviu Brucan, RKP kongresinden kısa bir süre önce İngiltere’ye giderek Dışişleri Müsteşarı William Waldegrave ile gizli bir görüşme gerçekleştirmiş ve sonra da Moskova’ya geçmiştir. Bkz. Köklü, *a.g.e.*, s. 37. 1990’da konuşan SSCB MK Uluslararası Departman Başkanı Valentin Falin, Brucan’ın ziyaretini ise şöyle anlatıyordu: “**Kurbanlar olacağını biliyorduk; Bir darbenin kaçınılmaz olduğunu biliyorduk çünkü rejim sadece çürümüş değil uzlaşmazdı. Silviu Brucan gibi rejimi eleştirenler Kasım ayında Moskova’ya geldiklerinde, Romanya’nın başka çıkış yolu olmadığı gerçeğini takdir etmemizi istediler. Bu nedenle Romanya silahlı kuvvetleri içindeki gelişmeleri ve rejime direnişin Kasım ayından yıl sonuna kadar büyümesini çok yakından izledik.**” Silviu Brucan’ın ziyareti ilk değildi ve ondan önce Militaru ile Radu 1987’de SSCB’den yardım istemiş ve yine Brucan 1988’de SSCB’yi ziyaret ederek yardım istemişti. Bkz. Burke, *a.g.m.*, s. 41.

¹⁷⁴ Köklü, *a.g.e.*, s. 20.

¹⁷⁵ Lavinia Betea, “Arhivele Sfera Politicii - Ultima Vizită A Lui Nicolae Ceauşescu La Moscova (I)”, *Sfera Politicii*, Vol. 17, No. 142, 2009, s. 83.

¹⁷⁶ Köklü, *a.g.e.*, s. 37, 38.

¹⁷⁷ Mueller, Gehler ve Suppan, *a.g.e.*, s. 616.

¹⁷⁸ Betea, *a.g.m.*, s. 83.

¹⁷⁹ Darbeden sonra hızla yükselmiştir. 1990’da ABD’den Dört Özgürlük ödülü, 2009’da da Truman-Reagan Özgürlük Madalyası almıştır. 2007-2019 arası da Avrupa Parlamentosu üyesi olarak görev yapmıştır.

¹⁸⁰ Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 85.

¹⁸¹ “First Restricted Bilateral Session With Chairman Gorbachev Of The Soviet Union”, 2 December 1989, Record Group/Collection: George H. W. Bush Presidential Records, Collection/Office Of Origin: National Security Council, Series: Kanter, Arnold, Files, Subseries: Subject Files, Originally Processed With FOIA(s): 1999-0273F, OA/ID No: CF00769, Folder ID No. CF00769-005, Folder Title: Malta Summit - December 1989, Stack: V, Row: 5, Section: 10, Shelf: 5, Position: 2, *George Bush Presidential Library Staff*, s. 3.

görüşmeden sonra düzenlenen basın toplantısı ise ‘Kapitalist Yeni Dünya Düzeni’ nin resmî bir ilanı niteliğindedir. Gorbaçov; ABD’ye karşı asla savaş başlatmayacağına dair söz verdiğini, ikili ilişkilerin daha da gelişeceğini belirttikten sonra, Soğuk Savaş olarak adlandırılan sürecin de bittiğini şu şekilde anlatmıştır: “*İkimiz de dünyanın bir soğuk savaş dönemini bırakıp başka bir döneme girdiğini belirttik. Bu sadece başlangıç. Uzun süreli barış dönemine giden uzun yolumuzun henüz başındayız.*”¹⁸² Toplantı sonrasında ise havai fişekli bir kutlama düzenlenmiş¹⁸³ ve Dünya, yeni bir dönemin içerisine girmiştir. Ceauşescu ve Gorbaçov’un son görüşmesi ise 4 Aralık 1989’da Moskova’da gerçekleşmiştir. Görüşmeye damga vuran olay ise Ceauşescu ile Constantin Dăscălescu¹⁸⁴, nun iki ülke başbakanlarının kısa süre içerisinde özel bir toplantı yapması konusundaki ısrarı olmuştur¹⁸⁵. Olayı daha da ilginç kılan Gorbaçov’un, Ceauşescu’ya yönelik: “**9 Ocak’a kadar yaşayacaksınız, sizi endişelendiren nedir ?**”¹⁸⁶ şeklindeki cevabı olmuştur. İsrarını sürdüren Dăscălescu, bu kez de SSCB Başbakanı Nikolai Rijkov’u Romanya’ya davet eder, ancak yine olumsuz bir cevap ile karşılaşır¹⁸⁷. Görüşmeye dair eklememiz gereken diğer bir önemli husus ise Ceauşescu’nun aşırı derecede gergin olmasıydı ve bu da hareketlerine yansırıyordu¹⁸⁸. Toplantı sonrasında Ceauşescu ile Dăscălescu, Gorbaçov için “**O kötü bir insan ve tehlikeli**”¹⁸⁹ yorumunda bulunmuşlardır. Bu diyalog, ikilinin bir şeylerin farkına vardıklarını göstermesi bakımından da dikkat çekicidir. Ceauşescu’ya karşı karalama kampanyası ise tam gaz devam ediyordu. 4 Aralık 1989’da ABD’li *Newsweek*’e konuşan Rumen asıllı Fransız yazar Emil Michel Cioran; ‘Rumen halkının açlıkla boğuştuğu ve halkın tamamen bittiği’ şeklinde yalan bir açıklamada bulunmuştu¹⁹⁰. Ertesi gün 5 Aralık 1989’da Fransız Diktatör Mitterrand, SSCB’yi ziyaret etmiştir. Görüşme, darbe planının son düzenlemelerinin yapıldığı bir zirve olmuştur¹⁹¹.

Darbeye giden yoldaki en önemli olay ise 15 Aralık 1989 günü ‘Macar Provokasyonu’ şeklinde gerçekleşmiştir. Macar Reform Kilisesi Papazı László Tőkés, Temeşvar’daki görevinden alınıp, başka bir yere atanmıştı. Ancak kendisine verilen süre içerisinde kiliseyi boşaltmamış ve halkı kışkırtmıştır. Buna rağmen de sadece 200 kişi toplayabilmiştir¹⁹². Olayın yaşandığı gün, şehre SSCB’den ‘turist kıyafetinde’ bir kabile de gelmişti. Kafile, grup vizesiyle değil, kişisel vize alarak ülkeye giriş yapmış ve Athene Palas Oteli’nde konaklamıştı¹⁹³. Bu grup, aynı zamanda 17 Aralık 1989 Pazar sabahında başlayacak olayları da kışkırtarak ajan-provokatör bir rol de üstlenmişti. Olayları çığırından çıkaran en önemli şey ise Tőkés’in 17 Aralık 1989 Pazar sabahı, üstünü başını kana bulayarak dışarı çıkması ve sonrasında da kalabalığa hitap etmesi oldu¹⁹⁴. Olay hızla şehre yayıldı ve kısa sürede 10 bin Macar, kilise

¹⁸² “Remarks Of The President And Soviet Chairman Gorbachev And A Question-And Answer Session With Reporters In Malta”, 3 December 1989, *Making The History Of 1989*, s. 3.

¹⁸³ “Official End Of The Cold War (1989)”, s. 02:14-02:50, <https://www.youtube.com/watch?v=A_fOizSxqHI> (ET: 24.09.2020).

¹⁸⁴ Romanya Sosyalist Cumhuriyeti’nin son Başbakanı. 1991’de ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı ancak sağlık sorunlarından dolayı serbest bırakıldı.

¹⁸⁵ Lavinia Betea, “Arhivele Sfera Politicii - Ultima Vizită A Lui Nicolae Ceauşescu La Moscova (II)”, *Sfera Politicii*, Vol. 18, No. 143, 2010, s. 88, 89, 91, 92.

¹⁸⁶ Betea, *a.g.m.*, s. 88.

¹⁸⁷ Betea, *a.g.m.*, s. 92.

¹⁸⁸ “5 Minute De Istorie: Ultima Întâlnire A Lui Nicolae Ceauşescu Cu Mihail Gorbaciov”, *TVR*, s. 02:48-02:59, <<https://www.youtube.com/watch?v=4njyUocYrdQ>> (ET: 24.09.2020).

¹⁸⁹ Lavinia Betea, “Arhivele Sfera Politicii - Ultima Vizită A Lui Nicolae Ceauşescu La Moscova (I)”, *Sfera Politicii*, Vol. 17, No. 142, 2009, s. 84.

¹⁹⁰ Emil Michel Cioran, *Ezeli Mağlup: Söyleşiler*, (Çev: Haldun Bayrı), Metis Yayınları, İstanbul 2007, s. 185.

¹⁹¹ Fransız ajanı Petre Roman’ın darbe sonrası kurulacak hükümetin Başbakanı, SSCB ajanı Ion İliescu’nun da Cumhurbaşkanı olması kararlaştırılmıştır. Bkz. Eksen Yayıncılık (Ed.), *Modern Revizyonizmin Çöküşü: Sovyetler Birliği Ve Doğu Avrupa Üzerine*, Eksen Yayıncılık, İstanbul 1990, s. 237, 238.

¹⁹² Köklü, *a.g.e.*, s. 46.

¹⁹³ Köklü, *a.g.e.*, s. 37.

¹⁹⁴ Köklü, *a.g.e.*, s.46.

önünde birikti. Onlar çevreye saldırıp; otomobilleri, itfaiye araçlarını da yakmış ve daha sonra da 4 askerin kafasını kırarak linç etmişlerdir¹⁹⁵. Provokasyon aralarında Arad, Bistrita ve Moravita'nın da olduğu şehirlere de sıçramış ve ülkenin batısı sıkıntılı bir sürecin içerisine girmiştir. Tókés ise boş durmamış ve Lech Wałęsa¹⁹⁶,ya bir mektup göndererek yardım talebinde bulunmuştur¹⁹⁷. Aynı gün RKP üyeleriyle konuşan Nicolae Ceauşescu ise SSCB destekli bir darbe girişiminin yakın olduğu konusunda uyarılarda bulunmuştur¹⁹⁸. 2 gün sonra 19 Aralık 1989 Salı günü BBC'ye konuşan İngiltere Dışişleri Müsteşarı William Waldegrave¹⁹⁹ ise Ceauşescu yönetimini yıkacaklarını, şu sözlerle tüm dünyaya duyuruyormuştu: “**Bu rejimin günleri sayılıdır ve onun çöküşünü hızlandırmak üzere dışarıdan yapabileceğimiz her şey bizim için doğrudur.**”²⁰⁰ Aynı gün *Yugoslav Haber Ajansı (TANJUG)* Temeşvar'da 2 bin kişinin öldüğü²⁰¹ şeklinde yalan bir haber yayınlamıştı. Böylece Yugoslavya, Romanya'ya karşı emperyalist komploya katılan yedinci ülke olmuştur. 20 Aralık 1989 Çarşamba günü *Doğu Alman Haber Ajansı (ADN)* Temeşvar'daki ölü sayısını 4 bin 630'a yükseltti²⁰² ve Doğu Almanya, komploya katılan sekizinci ülke oldu. Aynı gün *Fransa Basın Ajansı (AFP)* ise Temeşvar'da çocukların zırhlı araçlarla ezildiğini, protestocuların süngülerle öldürüldüğünü, yoldan geçenlere makineli tüfeklerle ateş edildiğini ve ordunun hastanelere baskın yaptığı şeklindeki yalan bir haber haberi servis etmişti²⁰³. Ancak gerçekler tam tersini ifade ediyordu. 15 Aralık'tan 20 Aralık'a kadar geçen 5 günlük sürede Temeşvar'daki ölü sayısı, her iki taraf dahil olmak üzere toplam da 100'dü. Batılılar tarafından tüm dünyaya servis edilen görüntülerdeki cesetler ise mezarlıklardan çıkarılmış olup, işkence sonucu değil, geçen süre zarfında deforme olmuştu²⁰⁴.

Waldegrave ise provokasyonunu sürdürerek 20 Aralık 1989'da Romanya Ordusu'nu: “**Romanya Halkının Gerçek İstem ve Özlemlerini Temsil Etmeye ve Bu Rejime Bir Son Vermeye**”²⁰⁵ çağırmıştır. Aynı gün *The Times* ise şu haberi yapmıştı: “**Çavuşesku'nun 3. dünya ülkeleriyle ilişkileri iyi... Sovyetler Birliği müdahale edecek ve bir Gorbaçof doktrini için batının onayını alacak mı?.. Batı'da göklere çıkarılan 'Kızıl Ordu'nun Bükreş'i kurtarması' fikri, belki de uzak bir düşür.**”²⁰⁶ Yine aynı gün İngiliz *Financial Times* gazetesine konuşan Macar Dışişleri'nden üst düzey bir yetkili ise şu çarpıcı sözleri söylemişti: “**Eğer ordu yönetime yüz çevirir, halk da korkuyu üzerinden atarsa, çarpışma başlar.**”²⁰⁷ Nicolae Ceauşescu, 20 Aralık 1989'da *TVR*'de yaptığı konuşmada Temeşvar olaylarının arkasında: “**Teröristlerin, faşistlerin, emperyalistlerin ve holiganların olduğunu, emperyalist gerici unsurların Sosyalist Romanya'nın bağımsızlığını tehdit ettiğini**” belirtmiş ve işçileri, “**Ülkemizi bir avuç dolara satmak isteyen hainlere**” karşı uyardıktan sonra da “**Düşman güçlerine karşı kararlılıkla mücadele etmeliyiz ve işçi gösterileri örgütlemeliyiz**” yorumunda bulunmuştur²⁰⁸. O gün

¹⁹⁵ Köklü, a.g.e., s. 46.

¹⁹⁶ 31 Ağustos 1980'de Solidarność (Dayanışma) Sendikası'nı kurarak Polonya'da Anti-Komünist faaliyetler yürüten ABD ajanı. 1990-1995 arasında Polonya'nın 2. Devlet Başkanı olarak görev yapmıştır.

¹⁹⁷ Köklü, a.g.e., s. 46.

¹⁹⁸ Burke, a.g.m., s. 37.

¹⁹⁹ 1990-1992 arası Sağlık Bakanı, 1992-1994 arası Lancaster Dükalığı Başbakanı, 1994-1995 arası Tarım Bakanı, 1995-1997 arası da Hazine Genel Sekreteri olarak görev yapmıştır. 1999'dan beri Lordlar Kamarası üyesi, 2016'dan beri de Reading Üniversitesi Rektörüdür.

²⁰⁰ Köklü, a.g.e., s. 50.

²⁰¹ Köklü, a.g.e., s. 48

²⁰² Köklü, a.g.e., s. 48

²⁰³ Durandin ve Hoedt, a.g.e., s. 98.

²⁰⁴ Eduardo Galeano, *Tepetaklak: Tersine Dünya Okulu*, (Çev: Bülent Kale), Çitlenbik Yayınları, İstanbul 2004, s. 264.

²⁰⁵ Köklü, a.g.e., s. 50.

²⁰⁶ Köklü, a.g.e., s. 50.

²⁰⁷ Köklü, a.g.e., s. 51.

²⁰⁸ Köklü, a.g.e., s. 55. Konuşmanın tamamı için Bkz. “Nicolae Ceausescu Mesaj Pe 20 Decembrie 1989 + Adeziuni Muncitori (Din Arhiva S.R.I.)” s. 00:23-23:23, <<https://www.youtube.com/watch?v=D9Q-Iyz5d74>> (ET: 24.09.2020). O konuşmanın devamında ise işçiler, fabrikalarda bir araya gelerek yönetime olan desteklerini

konuşan Fransa Başbakanı Michel Rocard²⁰⁹ ise saldırgan bir tutum içindeydi ve şöyle diyordu: “*Ceauşescu rejimi artık tüm Avrupa’yla ve halkının haklarıyla sonsuza kadar alay edemeyecek. Bu diktatörlüğün kaderi, kaçınılmaz olarak bu tür ölümcül rejimlerin kaderi olacaktır. Düşecektir ve ne kadar erken olursa o kadar iyi.*”²¹⁰ TANJUG, 21 Aralık 1989 günü yaptığı yalan haberde ise aşırı derecede ileri giderek, Temeşvar’da özel birimlerin oluşturulduğunu ve o birimlerin de hastanelerde katliam yaptığını duyurmuştu²¹¹.

21 Aralık 1989 Perşembe günü ise Romanya tarihi açısından büyük bir dönüm noktası olacak olan olayların da başlayacağı gündü. O gün, 15 Aralık 1989’dan beri devam eden Macar provokasyonuna bir cevap olarak, 100 binin üzerinde insanın katıldığı²¹² dev işçi mitingi düzenlenmişti. Mitinge katılanların taşıdığı pankartların çoğunda ise şu ifade yer alıyordu: “*Hainleri Ve Ülke Satıcılarını Kınıyoruz, Dış Çevrelerin Şovenist Tezahürlerine Son Verelim.*”²¹³ Miting, saat 12.00’de RKP MK Binasının balkonuna CPEX²¹⁴ üyeleriyle birlikte çıkan Ceauşescu’nun konuşmasıyla başladı. Darbecilerin provokasyonu²¹⁵ ise Başkanın konuşmasının daha ilk dakikalarında kendini göstermeye başlamıştı; Havai fişeğe benzeyen anı bir sesin hemen ardından, bu kezde ses sisteminden gelen bir hırıltı, meydandaki kalabalığın kısa süre içerisinde tedirgin olmasına yol açmıştır. Asıl büyük kargaşa ise kadınlara çivili tahta sopalarla vurulması sonucunda meydana gelmiş ve kadınlar çığlık atarak koşuşturmaya başlamıştır²¹⁶. Birçoğu da ellerindeki pankartlar ile bayrakları düşürmüş ve durum kısa süreliğine de olsa kontrolden çıkmıştır²¹⁷. Nicolae Ceauşescu ise kalabalığa sesini duyurmak için birkaç kez “*alo, alo, alo*” şeklinde hitap etmiştir. Başkanın eşi Elena Ceauşescu da araya girerek: “*Sakince yerinize oturun*” şeklinde kalabalığı sakinleştirmeye çalışmıştır²¹⁸. Konuşmasına kaldığı yerden devam eden Ceauşescu, 1 Ocak 1990’dan itibaren; emekli maaşları için 100 ila 300 ley zam, sosyal yardım, çocuklar için 30 ila 50 ley tutarında destek, 200 ley tutarında asgari maaş zammı, bin ila 2 bin ley değerinde de doğum izni ödeneğini açıkladıktan sonra konuşmasını bitirmiştir²¹⁹. Mitingin sonuna doğru ise bir başka provokasyon girişimi daha meydana gelmişti. Bükreş Politeknik Üniversitesi Rektörü Petre Roman²²⁰,’ın emrindeki öğrenciler, RKP MK Binasının olduğu alana girmeye çalışarak, polisle çatışmış ancak

---

göstermişlerdir. Bkz. “Nicolae Ceausescu Mesaj Pe 20 Decembrie 1989 + Adeziuni Muncitori (Din Arhiva S.R.I.)” s. 23:38-30:11, <<https://www.youtube.com/watch?v=D9Q-Iyz5d74>> (ET: 24.09.2020).

²⁰⁹ 1930-2016. 1988-1991 arası Başbakan, 1995-2009 arası da Avrupa Parlamentosu üyesi olarak görev yapmıştır.

²¹⁰ Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 110.

²¹¹ Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 99.

²¹² Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 112.

²¹³ Ioan Scurtu, “The Romanian Revolution Of December 1989”, *Annals Of The Academy Of Romanian Scientists Series On History And Archaeology*, Vol. 2. No. 2, 2010, s. 60.

²¹⁴ Comitetul Politic Executiv (Siyasi Yürütme Komitesi)

²¹⁵ **15 Aralık 1989’da Temeşvar’a gelen Sovyet turist kfilesi, 20 Aralık itibariyle başkent Bükreş’e gelmiş ve 21 Aralık’ta düzenlenen mitingde ajan-provokatör rol üstlenmiştir.** Bkz. Köklü, *a.g.e.*, s. 45.

²¹⁶ Provokasyonun başlangıcı için Bkz. “Nicolae Ceausescu Last Speech”, s. 01:23-01:50, <<https://www.youtube.com/watch?v=TcRWiz1PhKU>> (ET: 24.09.2020).

²¹⁷ Scurtu, *a.g.m.*, s. 60. Saray Meydanındaki kargaşanın tamamı için Bkz. “Nicolae Ceausescu Last Speech”, s. 06:28-06:58, <<https://www.youtube.com/watch?v=TcRWiz1PhKU>> (ET: 24.09.2020).

²¹⁸ Scurtu, *a.g.m.*, s. 60, 61.

²¹⁹ Scurtu, *a.g.m.*, s. 60, 61.

²²⁰ 1913-1983 yılları arasında yaşamış, gerçek ismi de Ernest Neuländer olan Macar Yahudisi asıllı Sovyet ajanı Valter Roman’ın oğlu olarak 1946’da doğmuştur. Bkz. Deletant, *a.g.e.*, s. 29. 1970-1972 yılları arasında Fransa’da Yüksek Lisansını tamamladı. 1976’da da Bükreş Politeknik Üniversitesi’nden Dr. Unvanı aldı. 21 Aralık 1989’daki öğrenci provokasyonunu yönettikten sonra, 22 Aralık 1989 darbesine katıldı ve aynı gün de FSN üyesi oldu. 27 Aralık 1989’dan 1 Ekim 1991’e kadar Romanya’nın sözde Başbakanı oldu. 1993’te FSN’den istifa ederek Demokratik Parti’yi kurdu. 1996-1999 yılları arasında sözde Romanya Senatosu Başkanı, 1999-2000 arası da sözde Romanya Dışişleri Bakanı oldu. Halen daha da yaşamaktadır.

durdurulduktan sonra da ara sokaklara dağılarak küçük çaplı çatışmaların yaşanmasına neden olmuşlardır²²¹.

Kısa bir süre sonra da toplantı düzenleyen Ceauşescu, durumun ne kadar ciddi olduğunu ise şu sözlerle anlatmıştı: “*Hitler'e karşı verilen savaştan daha zor bir savaştayız. Ordu, iç kuvvetler, Securitate görevlerini yapmalı.*”²²² Ceauşescu'nun son video konferansı ise 21 Aralık akşamı saat 18:00'de gerçekleşmiş ve Başkan şunları söylemiştir: “*Romanya'nın bütünlüğüne ve bağımsızlığına yönelik kesin bir istikrarsızlaştırma hedefi olan ve organize bir eylemle uğraştığımızı gösteren bazı konulara değinmek istiyorum. Bu konuda en ufak bir şüphem yok. İşletmelere gitmeli ve orada sorunların olduğu fabrikalarda tartışmalıyız. İşletmelerde savunma birimleri kurmalıyız. Tüm taraflarla açıkça tartışmalıyız. Bu, parti üyeliğini kanıtlamanın tam zamanıdır.*”²²³ Provokatörler ile Hükümet arasındaki çatışmalar ise bu saatlerde küçük çaplı bir şekilde devam etmiştir. O sıralarda ise RKP MK karargâhında, 1 ay yetecek kadar silah, mühimmat sağlanmış ve Savunma, İçişleri, Devlet Güvenlik Dairesi Bakanları, Vatansever Muhafızlar ile Genelkurmay Başkanı'nın dahil olduğu bir komite kurulmuştur²²⁴. Ceauşescu çifti ise olayların gelişimi hakkında hızlı bir şekilde bilgilendirilmek için RKP MK binasında hazırlanmış yatak odasında kalmıştır. Gece saat 01:00 itibariyle de Vasile Milea ve Iulian Vlad, Ceauşescu'ya şehir merkezinin sakin olduğunu bildirmiştir²²⁵.

8. Darbe'nin Gerçekleşmesi ve Sonrasında Yaşananlar

22 Aralık 1989 Cuma günü saat 08:00'de Romanya Savunma Bakanı Yardımcısı General Ilie Ceauşescu, ağabeyi Ceauşescu ile ciddi bir görüşme gerçekleştirmiş ve ağabeyine; “*Durum son derece kritik. Hükümeti kovmalısınız*”²²⁶ dedikten sonra da Savunma Bakanlığı'na gitmiştir. Burada yeni hükümetin üyeleriyle bir liste yapmış ve Koramiral Ştefan Dinu'dan SSCB ile Çin'in askeri ataşelerini çağırmasını istemiştir²²⁷. Nicolae Ceauşescu, saat 08:30'da Bükreş'in merkezinin provokatörlerce tehdit edilmesi ve durumun da son derece tehlikeli bir hale gelmesinden dolayı, müdahale emri vermiştir. Ancak Savunma Bakanı Vasile Milea, Başkanın emrine karşı çıkmış ve provokatörlere müdahale etmemiştir. Bunun üzerine de saat 09:30'da idam edilmiştir²²⁸. Saat 09:45'te ise CPEX'in son toplantısı başlamıştır. Başkan Ceauşescu, Ion Radu²²⁹'ya: “*Ne yaptın Radu?*” şeklinde seslenmiş. Radu ise: “*İstedğin gibi oradaydım, tartışmaya girmek imkânsızdı, Militaru da ICEM ve Turbomecanica'dan ayrılıyordu*” şeklinde karşılık vermiştir. Başkan, daha sonra CPEX üyelerine ve doğrudan Paul Niculescu Mizil²³⁰'e şu soruyu sormuştur: “*Kim savaşıma kararlı, kim değil?*”. Orada bulunan herkes savaşacakları yönünde ortak bir cevap vermiştir²³¹. Başkan daha sonra şöyle devam etmiştir: “*Tüm ülkede olağanüstü hâl ilan edelim. Bu, Anayasa'ya göre başkanın hakkı. Devlet Konseyi'ni toplamaya gerek yok.*” Karar oybirliğiyle kabul edildikten sonra da tartışma devam etmiş ve Silviu Curticeanu²³², provokatörlerin ateş açması durumunda “*biz de ateş edeceğiz*” demiştir. Araya giren Gheorghe Rădulescu²³³: “*Kan dökmeye gerek yok*” dedikten sonra, Başbakan Dăscălescu: “*dürüst işçilere ateş edip etmeme konusunda karar vermeliyiz*” ifadelerini kullanmıştır. Ona

²²¹ Köklü, a.g.e., s. 55.

²²² Scurtu, a.g.m., s. 64.

²²³ Scurtu, a.g.m., s. 64, 65.

²²⁴ Scurtu, a.g.m., s. 65.

²²⁵ Scurtu, a.g.m., s. 66.

²²⁶ Scurtu, a.g.m., s. 68.

²²⁷ Scurtu, a.g.m., s. 68.

²²⁸ Scurtu, a.g.m., s. 68.

²²⁹ Başbakan Yardımcısı.

²³⁰ Darbenin gerçekleşmesinden hemen sonra darbecilere katılmıştır.

²³¹ Scurtu, a.g.m., s. 68.

²³² 1982-1989 yılları arasında Nicolae Ceauşescu'nun Danışmanı

²³³ Lakabı 'Gogu'dur. Darbeden sonra tutuklanmış ve 1992'de hapisteyken ölmüştür.

cevap veren Tudor Postelnicu²³⁴ ise: “*dürüst işçiler değil, pislikler ve holiganlar*” ifadelerini kullanmıştır²³⁵. Saat 10.11’de ise *TVR’de* Başkanlık Kararnamesi okunarak bütün ülkede olağanüstü hâl ilan edilmiştir²³⁶. Aynı dakikalarda ise Ceauşescu, büyük bir hata yaparak kendisini büyük bir beceriyle gizleyen²³⁷, darbeci General Victor Athanasie Stănculescu’dan ordunun komutasını devralmasını istemiş ve Stănculescu hızlı bir şekilde Savunma Bakanı olmuştur²³⁸. Daha sonra Stănculescu, Ceauşescu’ya binadan ayrılmasını teklif etmiştir.

Saat 11.00’de ise ABD Büyükelçiliğine gelen; Belçika, Fransa, İspanya, İngiltere ve Hollanda büyükelçileri²³⁹, elçiliğin ‘ses geçirmez odasında’, yapılması gerekenleri tartışmaya başlamıştır²⁴⁰. Saat 11.00’den sonra ise **Üniversite Meydanı, Intercontinental Oteli ve Roma Meydanı’ndaki provokatörler²⁴¹, Stănculescu’nun emrindeki askerlerden herhangi bir muhalefet ile karşılaşmadan²⁴² RKP MK binasına doğru hareket etmeye başlamıştır.** Onlar kısa süre içerisinde ise Saray Meydanı’nı işgal etmeyi başarmış ve böylece darbecilerin ‘halk devrimi’ süsü verdikleri olayın, başarıya ulaşmasının önündeki son engel de ortadan kalkmıştır. Saatler 11.46’yı gösterdiğinde ise *TVR*’nin yayını durmuştur²⁴³. RKP MK binasındaki savunma sisteminin çökmesi üzerine²⁴⁴, Albay Marin Neagoe²⁴⁵, bir helikopter çağırarak; Nicolae, Elena Ceauşescu, Emil Bobu ve Manea Manescu²⁴⁶, nun saat 12:06 itibariyle binadan ayrılmasını sağlamıştır²⁴⁷. Onlar darbeye karşı direniş başlatmak için, Bükreş’in batısındaki Sibiu şehrine doğru yola koyulurken²⁴⁸, başka bir helikopter de meydandaki kalabalığa şu ilanları atmıştır: “***Düşmanlar sizi ülkenize zarar vermek için kandırdı. Kaos ve düzensizlik istiyorlar, böylece bütün Romanya’yı Transilvanya’yı işgal edecekler. Mantıksız eylemleri çok geç olmadan durdurun.***”²⁴⁹ Ceauşescu’nun binadan ayrılmasından sonra, *TVR* ve radyo binası ile RKP MK binasını işgal eden darbeciler, RKP’nin üst yönetimini de tutuklayarak yönetimi ele geçirmişlerdir²⁵⁰. Stănculescu, saat 13:00’de askerler arasında herhangi bir karışıklık olmaması için askerlerin, sadece Savunma Bakanlığı’na uymaları ve kollarına da üç renkli bir bant

²³⁴ 1987-1989 yılları arasında Romanya Sosyalist Cumhuriyeti’nin son İçişleri Bakanı, Darbeden sonra yargılanarak 14 yıl hapis cezasına çarptırıldı.

²³⁵ Scurtu, *a.g.m.*, s. 69.

²³⁶ Scurtu, *a.g.m.*, s. 70. Konuşmanın tamamı için Bkz. “George Marinescu Reads The Official Handout Which Announces The Instauration Of State Of Necessity” <<https://www.youtube.com/watch?v=YPby8NfeNkA>> (ET: 24.09.2020).

²³⁷ Bkz. 157. Dipnot.

²³⁸ Scurtu, *a.g.m.*, s. 112.

²³⁹ Don Antonio Núñez García-Sauco İspanya, Coen Stork Hollanda, Alan Green ABD, Michael Atkinson ise İngiltere büyükelçisidir.

²⁴⁰ Scurtu, *a.g.m.*, s. 73. Orada bulunan Hollanda elçisi Coen Stork, darbeden sonra şu itirafta bulunmuştu: “*Ceauşescu’ya ne olacağını bilmiyordum, ama bunun sonu olmalıydı, ayağa kalktık, orada bulunan 5-6 Büyükelçi, sarıldık, son derece hareketli bir atmosferdi.*” Bkz. Scurtu, *a.g.e.*, s. 76.

²⁴¹ 22 Aralık 1989 sabahının erken saatlerinden itibaren ellerinde taşıdıkları, Romanya bayrağının ortasındaki arma kesilmiş ve delikli bir bayrak ortaya çıkmıştır. Darbecilerin sembolü olan bu bayrağın ortaya çıkışı ise yeni değil ve tam 33 yıl öncesine, ABD destekli 23 Ekim 1956 Macaristan Faşist Askerî Darbesi’ne kadar da dayanıyor. Bkz. Janos Kadar, *Macaristan Karşı-Devrimi 1956*, (Çev. Z. Gökkaya) Ser Yayınevi, Ankara 1976, s. 31. Macaristan’daki darbeciler de Macar bayrağının ortasındaki armayı kesmiş ve delikli bayrağı, sözde devrimin sembolü olarak ilan etmişlerdi. Bkz. Ted P. Tindell, *The Cultural And Collective Memory Of The Hungarian Revolution Of 1956*, Department Of History, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University Of New Orleans, New Orleans, 2017, s. 23.

²⁴² Scurtu, *a.g.m.*, s. 73.

²⁴³ Scurtu, *a.g.m.*, s.71, 72.

²⁴⁴ Köklü, *a.g.e.*, s. 58.

²⁴⁵ Darbeden sonra tutuklanmış ve 1992’ye kadar da hapiste kalmıştır.

²⁴⁶ CPEX üyesi. 1980 öncesi dönemde birçok bakanlıkta görev yapmıştır.

²⁴⁷ Scurtu, *a.g.m.*, s. 74.

²⁴⁸ Köklü, *a.g.e.*, s. 79.

²⁴⁹ Scurtu, *a.g.m.*, s. 74.

²⁵⁰ Köklü, *a.g.e.*, s. 57, 58.

takmaları emrini vermiştir²⁵¹. Aynı saatlerde ise Hollanda'nın Romanya Büyükelçisi Coen Stork, ajanlık faaliyetinde bulunuyordu. Elçilik arabasıyla, şair Mircea Dinescu'nun evine giden elçi, şairi şu sözlerle rahatlatıyordu: “*Hadi Dinescu, Çavuşesku devrildi, dışarı çık*”²⁵² Stork'un sayesinde dışarı çıkan Dinescu, aktör Ion Caramitru'yu da yanına alarak TVR stüdyosuna gelmiş ve halka şu sözlerle seslenmiştir: “*Kardeşler, şükürler olsun, televizyon stüdyolarındayız. **Bizi yönlendiren binlerce Rumen ve diğer milletlerin sayesinde, tankların arkasından, orduyla, öğrencilerle ve gördüğünüz insanlarla birlikte gelmeyi başardık.***”²⁵³ Saat 13:30 itibariyle de ülkedeki devlet otoritesi tamamen çökmüştür. Darbenin asıl yönetici ise Temeşvar'da bulunan Genelkurmay Başkanı General Ştefan Guşa²⁵⁴ydı ve tüm emirleri de o veriyordu²⁵⁵. Saat 14:00'de ise TVR'nin 4. Stüdyosunda konuşan Yüzbaşı Constantin Cico Dumitrescu: “*Meslektaşlarımdan biri olan yoldaş Ion Iliescu'dan televizyona gelmesini istiyorum! Yoldaşlar, kendimizi örgütlemeliyiz!*” ifadelerini kullanmıştır. Darbeci çete, 1984'teki ilk darbe girişiminde ele geçirmeyi planladığı²⁵⁶ TVR'yi en sonunda ele geçirmiş ve böylece Romanya Faşist Askerî Darbesi, ekranlardan canlı olarak yayınlanan ilk ‘Tele-darbe’ olarak da tarihe geçmiştir. Yarım saat içerisinde de 4. Stüdyoya gelen Ion Iliescu ise şunları söylemiştir: “*Düzeni sağlamak için Ulusal Kurtuluş Komitesi kuracağız.*”²⁵⁷ Halbuki bu komite Mart 1989'da kurulmuş ve ilk toplantısını da Mayıs 1989'da yapmıştı²⁵⁸.

Saat 15:00'de ise bir provokasyon daha gerçekleşmiştir; 4. Stüdyoda konuşan Viorel Popescu²⁵⁹, halkı radyo binasını ve diğer yerleri ele geçirmeye davet etmiş ve galeyana gelen birçok kişi de karargâhlara giderek ordunun silahlarını ele geçirmiştir. Ceauşescu çifti ise içinde buldukları helikopterin düşürülmesi yönündeki emri öğrendikten sonra, helikopteri terk etmiş ve Snagov şehrinde mola vermiştir. Bükreş-Titu karayoluna inen çift, otostop çekmeye başlar ve kendilerini kabul eden bir araçla da yola koyulur. Aracın benzinin bitmesi üzerine ise yakınlardaki bir eve sığınır. Ancak ev sahibi, darbe işbirlikçisi çıkar ve çifti ihbar eder²⁶⁰. İhbar üzerine bölgeye gelen Albay Andrei Kemenici'nin yönettiği askeri birlik, çifti zorla alıkoyar ve çift, Bükreş'in kuzeyinde yer alan Dâmbovița bölgesinin Târgoviște şehrindeki Boteni kışlasına götürülür²⁶¹. Darbeciler ise son derece hızlı hareket ederek, ele geçirdikleri yönetimin bir an önce resmîyet kazanması için çabalıyordu. Bu amaçla da Saat 17.00den sonra RKP MK binasına giden Ion Iliescu, Başkanı olduğu ‘Askerî-Sivil Cunta²⁶²’nın (FSN) 40 üyesini hızlı bir şekilde saymaya başlamıştır. Cuntayı oluşturan darbeciler ise şunlardır: Silviu Brucan (SSCB ile İngiltere ajanı ve eski Politikacı), Victor Athanasie Stănculescu (SSCB ve Macaristan ajanı, General), Petre Roman (Fransa ajanı, Bükreş Politeknik Üniversitesi Rektörü), Ştefan Guşa (Genelkurmay Başkanı), Dan Voinea (General, Askeri Savcı), Mihail Lupoi (Yüzbaşı), Emil-Cico Dumitrescu (Amiral), Dumitru Mazilu (Prof., eski Diplomat), Alexandru Bârlădeanu (eski Bakan), Corneliu Mănescu (eski Diplomat), Marțian Dan (Prof. eski Gençlik Bakanı), Laszlo Tökeş (Papaz), Doina Cornea (Fransa ajanı, yazar), Ana Blandiana (Yazar), Mircea Dinescu (Şair), Dan Deşliu (şair), Aurel Dragoş Munteanu (Yazar), Ion Caramitru (Aktör), Sergiu Florin Nicolaescu (Yönetmen), Domokos Géza (Yazar), Gelu Voican

²⁵¹ Scurtu, *a.g.m.*, s. 74.

²⁵² Köklü, *a.g.e.*, s. 58.

²⁵³ Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 122.

²⁵⁴ 1940-1994. 25 Eylül 1986'da Romanya'nın 40. Genelkurmay Başkanı olmuştur. Darbe sırasında Stanculescu ve emekli General Militaru ile orduyu yönlendiren en kritik üçüncü kişidir. 28 Aralık 1989'da görevden alınmış ve 1991'de de yargılanmıştır.

²⁵⁵ Scurtu, *a.g.m.*, s. 76.

²⁵⁶ Bkz. 100. Dipnot.

²⁵⁷ Scurtu, *a.g.m.*, s. 80, 81.

²⁵⁸ Bkz. 140. dipnot.

²⁵⁹ Radio România Actualităţi Muhabiri.

²⁶⁰ Köklü, *a.g.e.*, s. 79.

²⁶¹ Scurtu, *a.g.m.*, s. 85.

²⁶² Silviu Brucan sivilleri, Nicolae Militaru da askerleri örgütlemiştir. Bkz. Köklü, *a.g.e.*, s. 60.

Voiculescu (Jeoloji Mühendisi), Cazimir Ionescu²⁶³ (Mühendis), Mihail Montanu (Mühendis), Adrian Sârbu (Yönetmen), Bujor-Bogdan Teodoriu (Akademisyen), Vlad Ovidiu, Valeriu Bucurescu, Constantin Ivanovici, Marian Mierlă, Vasile Neacşa, Ciontu Cristina, Marian Maciu, Eugenia Iorga, Paul Negrişiu, Gheorghe Manole, Vladimir Ionescu, Mihai Ispas, Constantin Cirjan ve Magdalena Ionescu²⁶⁴. İsimleri sayan Iliescu, daha sonra da 'FSN Konseyi Anayasası'nı ilan etmiş ve meydandaki kalabalığa seslenmiştir.

SSCB Halk Temsilcileri Konseyi ise darbeyi memnuniyetle karşılamış ve Gorbaçov, Ceauşescu'nun devrildiğini bildirdiğinde de konsey tarafından alkışlanmıştır²⁶⁵. Ancak çatışmalar hemen sona ermemiştir ve Ceauşescu'ya sadık Securităţii ile Polis birlikleri, darbecilere karşı direnmeye devam ediyordu. Üstelik yalnız da değildiler; Öksüzler Tugayı ile gönüllü Arap, Filistinli ve İranlı devrimcilerin de desteğini almışlardı²⁶⁶. Sadık birlikler, Bükreş Havaalanını da yoğun bir şekilde ateş altına alarak, Batıların hava yoluyla yapacakları silah yardımına büyük bir darbe indirmişlerdir. Batılılar ise başka bir çözüm yolu geliştirdiler. Bulgaristan ile irtibata geçen emperyalistler, Varna-Bükreş bağlantısı kurulmasını kararlaştırdı ve Varna Havaalanına inen Fransız uçaklarının yükü, karayolu vasıtasıyla darbecilere teslim edildi²⁶⁷. Böylece Bulgaristan, Romanya'ya karşı kurulan komploya katılan dokuzuncu ülke olmuş oldu. İngiltere, Temeşvar'daki olaylar bittikten sonra da yalan haber kampanyasını sürdürdü. 23 Aralık 1989'da BBC, Temeşvar'daki ölü sayısını 5 bin 400 olarak duyururken, *Bağımsız Televizyon Haberleri (ITN)* adlı kanal ise ölü sayısını 12 bine kadar yükseltmişti²⁶⁸. Aynı gün, darbeciler hem SSCB'ye hem de İngiltere'ye silah stoklarının bittiğini iletmişti²⁶⁹. Yine aynı gün Çekoslovakya askerî uçakları, Bükreş Havaalanına inmiş²⁷⁰ ve böylece Çekoslovakya, Romanya'ya karşı kurulan komploya katılan onuncu ve son ülke olarak tarihe geçmiştir. SSCB uçaklarının yardımı ise 24 Aralık'ta rekor kırmış ve SSCB, Romanya'ya 'sağlık malzemesi' adı altında tam 130 vagon silah göndermiştir²⁷¹. Aynı gün konuşan üst düzey bir SSCB yetkilisi şu açıklamada bulunmuştur: "***Ceauşescu'nun herkese açık bir şekilde geri dönmesini önlemek için kesinlikle harekete geçeceğiz***"²⁷² SSCB yetkilisine destek verenler arasında İngiliz müsteşar Waldegrave ile ABD Dışişleri Bakanı James Baker ve Fransa Dışişleri Bakanı Roland Dumas da bulunuyordu. Onlar Romanya'ya acil bir şekilde müdahale edilmesi konusunda yeşil ışık yakmışlardı²⁷³. Paris Belediye Başkanı Jacques Chirac ile Fransa Diktatörü François Mitterrand da aynı sözleri tekrarlamıştı²⁷⁴. 24 Aralık 1989 günü bir itiraf da İngiliz *The Observer* gazetesinden geldi. Gazete, darbenin olduğu 22 Aralık 1989 günü İngiliz yetkililerin nasıl bir rol üstlendiğini şu sözlerle duyurmuştu: "***Bükreş'te öğle saatinde başkanlık sarayının göstericilerce işgal edilmesi sırasında caddede biri 'hadi' diye bağırdı, 'bu devrimdir'. Tarihçiler bilmek isterlerse, bu kişi İngiltere Askeri Ataşesi Albay Bill Chesyre'dir.***"²⁷⁵

²⁶³ Darbeden 11 gün sonra 3 Ocak 1990'da şu itirafta bulunmuştur: "***Biz bunu son iki yıldır hazırlıyorduk. Nasıl becereceğimizi bilmiyorduk. Ama toplantılarımızı sürdürüyor ve Gorbaçov'u dikkatle izliyorduk. Planımızı uygulamaya sokacak olanlar, yitirecek işleri olmayan emekliler, ya da Macarlar ve Almanlardı. Çünkü Çavuşesku onları öldürmeye cesaret edemezdi.***" Bkz. Köklü, a.g.e., s. 62.

²⁶⁴ Ion Iliescu, "Communiqué To The Country Issued By The Council Of The National Salvation Front", *Advances In The History Of Rhetoric*, Vol. 7, No. 1, 2004, s. 308, 309.

²⁶⁵ Ronald H. Linden, "The Externalization Of Reform: Soviet-Romanian Relations Under Gorbachev", *Final Report To National Council For Soviet And East European Research*, Vol. 803. No. 17, 1990, s. 38.

²⁶⁶ Köklü, a.g.e., s. 67.

²⁶⁷ Köklü, a.g.e., s. 76.

²⁶⁸ Köklü, a.g.e., s. 66, 67.

²⁶⁹ Köklü, a.g.e., s. 71, 74.

²⁷⁰ Köklü, a.g.e., s. 77.

²⁷¹ Köklü, a.g.e., s. 75.

²⁷² Linden, a.g.m., s. 39.

²⁷³ Köklü, a.g.e., s. 73; Scurtu, a.g.m., s. 102, 103.

²⁷⁴ Scurtu, a.g.m., s. 102.

²⁷⁵ Köklü, a.g.e., s. 58. 27 Aralık 1989'da konuşan Bill Chesyre'in yardımcısı Teğmen Michael Brown şu itirafta bulunmuştu: "***TV binasını ele geçirmek üzere öğrencilere katıldık. Onlarla birlikte bağıryorduk. Romanyalı olmuştuk. Romanyalıydık. Onların parçasıydık. Hatta TV binasını onlarla birlikte taşladık.***" İngiliz elçiliği 2.

3 gündür Boteni kışlasında tutulan Ceauşescu çiftinin yargılanmasına²⁷⁶ ise 25 Aralık 1989 Pazartesi günü başlanmıştır. Hükümet destekçileri ise Ceauşescu çiftini kurtarmak için kampı yoğun bir şekilde ateş altına almış, ancak başarılı olamamışlardır²⁷⁷. 3 saate yakın süren yargılama esnasında Ceauşescu çiftine, akıl almaz birçok suçlama yöneltilmiştir. O suçlamalardan en planlı olanı ise Nicolae Ceauşescu'nun İsviçre bankalarında tam 400 milyon doları olduğuydu. Ancak bu suçlama da diğer olaylar gibi yeni değildi. Ceauşescu'nun yurtdışında para sakladığı şeklindeki yalan, 2 yıl önce 1987'de Ion Mihai Pacepa²⁷⁸ tarafından yazılan bir kitapta dile getirilmişti²⁷⁹. Sözde duruşmanın ardından kararı açıklayan darbeciler, çifti idama mahkûm ettiklerini ve kararın da temyiz edilmeyeceğini duyurdular. Ancak çift hakkındaki ölüm kararı da burada verilmemişti. Yıllar sonra ortaya çıkan gelişmeler, çiftin öldürülmesinin Silviu Brucan ile Gelu Voican Voiculescu'nun arasında çıkan bir tartışma sonrasında kararlaştırıldığını kanıtlıyor²⁸⁰. Darbeciler tarafından dışarı çıkartılan Nicolae ve Elena Ceauşescu, bahçede yürüdükleri esnada saat 14.50'de²⁸¹ askerlerin yaylım ateşli saldırısına uğrayarak²⁸² yaşamlarını yitirdiler. Çift, aynı zamanda Romanya'da idam cezasının uygulandığı son kişiler olmuştur²⁸³. Aynı gün konuşan SSCB Dışişleri Bakanı Ivan Pavloviç Aboimov ise hem SSCB'nin hem de müttefiklerinin *FSN*'yi desteklediğini duyurmuştur²⁸⁴. Yine aynı gün provokatif bir haber yapan ABD merkezli *Associated Press (AP)* Romanya'da yaşanan 11 günlük kargaşa esnasında, ölen kişi sayısının tam 80 bin kişi olduğunu tüm dünya ajanslarına servis etmiştir²⁸⁵. Ancak gerçek bu değildi. Darbeciler ile Hükümet arasında 15 Aralık 1989'da başlayıp; Temeşvar, Ploeşti, Sibiu, Cluj, Târgu Mureş, Braşov, Oradea, Arad, Bistrita, Moravita, Bükreş ve Köstence (Constanţa) şehirlerini de içine alan ve 25 Aralık 1989 gecesi de sona eren çatışmalarda toplam 1.104 kişi ölmüş, 3 bin 321 kişi ise yaralanmıştır.

Sonuç

Romanya, 1711'den itibaren doğusunda bulunan Rus İmparatorluğu tarafından saldırıya uğrayarak, tarihsel olarak üzerinde bulunduğu coğrafyadan çıkarılmaya çalışılmıştır. Rus işgali 1917'e kadar aralıklarla da olsa tam 206 yıl sürmüştür. Romanya'nın doğusunu oluşturan Moldova üzerindeki işgal ise 15 Aralık 1917'de Moldova Demokratik Cumhuriyeti'nin ilan edilmesiyle bitmiştir. Ancak Rusya, Moldova üzerindeki emperyalist amaçlarından hiçbir zaman vazgeçmemiş ve 'Sovyet Sosyal Emperyalizmi'ne dönüşen işgalci zihniyetiyle, 23 yıl aradan sonra 28 Haziran 1940'ta Moldova'yı işgal etmiştir. İşgal bununla da sınırlı kalmamış ve 4 yıl sonra da 31 Ağustos 1944'te Romanya'nın başkenti Bükreş işgal edilmiştir. 1 ay sonra 9-19 Ekim 1944 tarihleri arasında Moskova Konferansı düzenlenmiş ve SSCB ile İngiltere, Romanya'yı kendi aralarında paylaşmıştır. 2 yıl sonra ise Gheorghe Gheorghiu Dej'in

---

Sekreteri Susan Laffey ise konuşma sırasında araya girerek, tüm elçiliğin olaylara dahil olduğunu belirtmiştir. Bkz. Köklü, *a.g.e.*, s. 59.

²⁷⁶ Sözde mahkemenin üyelerinden ve darbeden sonra Securităţii'nin yerine kurulan sözde *İstihbarat Servisi*'nin (SRI) 1990-1997 yılları arasındaki Başkanı Prof. Dr. Virgil Măgureanu, yıllar sonra şu itirafta bulunmuştur: “*Romanya'da 89 am kendiliğinden değildi ve ben bunun inkâr etmiyorum, bu öyküyü inşa eden ilk kişi de Silviu Brucan'dır.*” Bkz. Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 71.

²⁷⁷ Köklü, *a.g.e.*, 79, 81.

²⁷⁸ Bkz. 74. Dipnot.

²⁷⁹ Ion Mihai Pacepa, *Red Horizons: Chronicles Of A Communist Spy Chief*, Regnery Gateway, Washington D.C 1987, s. 79. Böyle bir paranın varlığı ise hiçbir zaman kanıtlanamamıştır. Bkz. Durandin ve Hoedt, *a.g.e.*, s. 153.

²⁸⁰ Sorin Andreiana, “Parchetul Militar Demonstrează Că În Decembrie 1989 În România A Avut Loc O Lovitură De Stat”, *Evenimentul Zilei*, 19 Decembrie 2017, <<https://evz.ro/parchetul-militar-decembrie-1989.html>> (ET: 24.09.2020).

²⁸¹ Scurtu, *a.g.m.*, s. 108.

²⁸² Köklü, *a.g.e.*, s. 87.

²⁸³ Köklü, *a.g.e.*, s. 88.

²⁸⁴ Scurtu, *a.g.m.*, s. 103, 104.

²⁸⁵ Dusan Stojanovic, “More Scattered Fighting; 80,000 Reported Dead” *Associated Press*, 25 December 1989, <<https://apnews.com/d8bea5620ba5534ab167eedca373c283>> (ET: 2020). Site, bu yalan haberi halen daha resmî sitesinde tutmaya devam etmektedir.

önderliğindeki 31 Aralık 1947 Sosyalist Devrimi'nden sonra Romanya'da Komünist rejim ilan edilerek Halk Cumhuriyeti kurulmuş ve Romanya'nın iç ve dış politikası, 'Tam Bağımsızlık' hedefi doğrultusunda şekillenmeye başlamıştır. Bu yöndeki ilk adım ise 1955'te ülkede bulunan SSCB askerlerinin geri çekilmesinin gündeme getirilmesiyle atılmıştır. SSCB askerleri ise 1958'de Romanya'dan geri çekilmiştir. Tam Bağımsızlık hamleleri bununla da sınırlı kalmamış ve ülke içinde Rus karşıtı 'Kültür Devrimi' başlatılmıştır.

Dej'in ölümünden sonra ise başa 19 Mart 1965'te Nicolae Ceauşescu geçmiştir. O, ustası Dej'in izinden gitmiş ve 'Tam Bağımsızlık Hedefi'ni, ekonomik kalkınma hamleleriyle geliştirmeye başlamıştır. Dış Politikada da cesur adımlar atan Ceauşescu, 1968'de Çekoslovakya'yı işgal eden SSCB'yi sert bir şekilde kınamıştır. İzlenilen ekonomi politikaları, 10 yıllık bir sürenin ardından meyvesini vermiş ve Romanya, 1975 yılı itibariyle Gayrisafi Millî Hasıla açısından Avrupa birincisi olmuştur. 1970'lerin ortası ise Ceauşescu'ya karşı Ordu ve Parti içerisinde birleşen, SSCB ajanlarının ilk darbe planlarını yaptığı dönem olmuş ve onlar 1978 itibariyle de geri sayım için düğmeye basmışlardır. Yaşanan bu ekonomik büyüme ise bir dönüm noktası teşkil etmiş ve 1978 itibariyle de İngiltere, Fransa ve SSCB, Romanya'ya karşı Kara Propaganda başlatmıştır. 1980 yılı ise ABD'nin başını çektiği Batı Emperyalizminin yeniden saldırıya geçtiği ve 'Neo-Kapitalizm' olarak da adlandırılan sürecin başlangıcını oluşturmuştur. Bu sürecin hedeflerinden olan Romanya'ya karşı, ABD'de hazırlanan ilk darbe planı ise 1 Mart 1982 tarihli CIA belgesiyle oluşturulmuş ve aynı zamanda da Ion Iliescu ismi ilk kez gündeme getirilmiştir. ABD'nin ciddi anlamda harekete geçtiği tarih ise 8 Haziran 1982 olmuştur. İngiltere Parlamentosu'nda konuşan Diktatör Reagan: "*Marksizm-Leninizm tarihin külleri arasında kalacak, bu yüzyılın geri kalanı, özgürlüğün ve demokratik ideallerin kademeli olarak büyümesine tanık olacaksa, demokrasi kampanyasına yardımcı olmak için harekete geçmeliyiz.*" Demiştir.

SSCB destekli ilk darbe girişimi ise 15 Kasım 1984'te meydana gelmiştir. Darbeciler ise ilk girişimlerinde başarısız olmuş, ancak nihaî darbe hedefinden de vazgeçmemişlerdir. 6 Ocak 1985'te ise ABD'de Reagan Doktrini ilan edilmiştir. Hem Romanya hem de tüm Dünyanın geleceğini olumsuz anlamda etkileyecek diğer bir gelişme ise Gorbaçov'ın 11 Mart 1985'te SSCB lideri seçilmesi olmuştur. O, göreve gelir gelmez Glasnost ile Perestroyka adımı verdiği ve asıl hedefi de Doğu Bloku'nun çözülme süreci olan reformları başlatmıştır. ABD ise Ion Iliescu'dan bir türlü vazgeçmemiş ve 1985'in sonu ile 1986'nın ortalarında bu ismi gündem haline getirmiştir. 1 Aralık 1986'da Ion Iliescu'yu ve darbeyi ima ederek emperyalist kampanyaya katılan beşinci ülke ise Batı Almanya olmuştur. Aynı yıl ABD, Romanya'yı doğrudan hedef almıştır. Darbeye giden yolda en önemli gelişme ise Ceauşescu'nun 2 Haziran 1988'de açıkladığı, Transilvanya'nın modernizasyonu temalı kapsamlı bir plan olmuştur. Batılı emperyalistler, plan üzerinden Romanya'ya saldırılarını artırmışlardır. Aynı yıl, darbenin fikir babası Silviu Brucan ise hem Batı hem de SSCB'ye olan ziyaretlerini artırarak, darbe hazırlıklarını hızlandırmıştır. Darbecilerin Romanya'yı hedef alan açık ikinci girişimi ise Mart 1989'da Ulusal Kurtuluş Cephesi (FSN) adıyla yazdıkları mektubu, Batı Avrupalı ajanslara servis etmesi olmuştur. 1 ay sonra ise Romanya tarihi açısından büyük bir dönem noktası olan olay gerçekleşmiştir: Ceauşescu, 14 Nisan 1989'da 'Romanya'nın tüm dış borcunun geri ödendiğini' duyurmuştur. Batılılar ise bu tarihten itibaren Kara Propaganda çalışmalarını hızlandırmıştır. FSN ise ilk toplantısını Mayıs 1989'da yapmıştır. Batının yanı sıra SSCB de hazırlıklarına devam etmiştir. 1989 Yazında darbeci generaller ile görüşen SSCB Generalleri, onlara arkalarında oldukları mesajını vermiştir.

Reagan'ın 1982'de ilk kez duyurduğu ve 1985'te de doktrin haline getirdiği, Anti-Komünist ve Emperyalist-Kapitalist politikalar; 1989'un Yaz aylarında yayımlanan '*Tarihin Sonu*' adlı makale ve 'Washington Konsensüsü' adlı Neo-Kapitalist doktrin ile son halini almış ve Batı ideolojisi, Orta ve Doğu Avrupa başta olmak üzere, tüm dünyaya karşı 'fikri üstünlüğü' ele geçirmiştir. Hem SSCB hem de Batılı emperyalistlerin saldırganlığı, 1989'un sonlarına doğru daha da yükseliş göstermiştir; Gorbaçov, 7 Ekim 1989'da açıktan tehditte bulunmuştur. ABD Diktatörü G. H. W. Bush ile Gorbaçov'un görüşmesi de bu ortamda 2-3 Aralık 1989 tarihleri arasında gerçekleşmiş ve ikili 'Soğuk Savaş'ı resmen bitirmiştir. Gorbaçov, 5 Aralık 1989'da ise Fransız Diktatör Mitterrand ile görüşerek, darbenin son düzenlemelerini yapmıştır.

Batı ve SSCB'nin ortaklığında 1978'den beri hazırlanan darbenin fitili ise 15 Aralık 1989'da Romanya'nın batısında yer alan Temeşvar şehrinde, bir Papazın öncülüğünde gerçekleşen 'Macar Provokasyonu' ile yakılmıştır. Aynı gün şehre gelen Sovyet ajanlarının da müdahalesiyle çığırından çıkan olaylar, ülkenin diğer şehirlerine de sıçramıştır. 21 Aralık günü başkentte düzenlenen mitingde de olaylar çıkmış ve bu olaylar, darbenin gerçekleştiği 22 Aralık 1989 öğlenine kadar da devam etmiştir. Romanya'ya dönük darbenin başarıya ulaşması için katkı sunan diğer devletler ise Macaristan, Doğu Almanya, Bulgaristan, Çekoslovakya ve Yugoslavya'dır. Nicolae Ceauşescu ve Elena Ceauşescu ise sahte bir yargılama sonucunda 25 Aralık 1989 günü idam edilmiş ve Romanya da hızlı bir çöküş sürecinin içerisine girerek, ABD'nin kukla devletlerinden birisi haline gelmiştir.

Resimler

Res. 1 Nicolae Ceausescu.

Res. 2 Elena Ceausescu.

https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/0/01/Nicolae_Ceau%C8%99escu.jpg (ET: 09.2020)
https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/9/93/Elena_Ceausescu_portrait.jpg (ET: 09.2020)

Res. 3 G. H. W. Bush (sol) ve M. Gorbaçov (sağ) 3 Aralık 1989.

<https://reconsideringrussia.files.wordpress.com/2014/04/bush-gorbachev.jpg>, ET: 25.09.2020)

Res. 4 İngiliz Müsteşar **William Waldegrave**.

<https://www.regisautographs.com/wp-content/uploads/2017/11/Scan-123-5-e1511957047432.jpeg>, (ET: 09.2020)

Res. 5 Provokatör Macar Papaz **László Tókés**.

<https://media.gettyimages.com/photos/bishop-lazlo-tokes-hero-of-timisoara-dec-1989-revolution-picture-id50418977?s=2048x2048> (ET: 09.2020)

Res. 6. Dumitru Mazilu, Ion Iliescu ve Petre Roman. (soldan sağa doğru)

https://en.wikipedia.org/wiki/File:CFSN_Revolution_Roumaine.jpg (ET: 09.2020)

Res. 7 Darbenin fikir babası **Silviu Brucan**.

<https://www.zf.ro/eveniment/ce-scria-acum-20-ani-silviu-brucan-despre-introducerea-monedei-euro-18712595> (ET: 09.2020)

Res. 8 Brucan'ın ortağı **Nicolae Militaru**

<http://victor-roncea.blogspot.com/2009/11/agentul-ucrainei-emil-constantinescu-la.html> (ET: 09.2020)

Res. 9 Darbeci General **Victor Stanculescu**.

<https://static01.nyt.com/images/2016/06/22/world/22victor-obit/22victor-obit-articleLarge.jpg?quality=75&auto=webp&disable=upscale> (ET: 09.2020).

<https://upload.wikimedia.org/wikipedia/ro/1/11/StefanGusa2.jpg> (ET: 09.2020)

Res. 10 Darbeci Genelkurmay Başkanı **Ştefan Guşa**.

Kaynakça

Kitaplar

AF Press Clips, Madison, Wisconsin, 1984.

AHMED Akbar S., DONNAN Hastings, (Eds.), *Islam, Globalization And Postmodernity*, Routledge, London 1994.

ALPAY Orçun, “Sovyet Tarihinin Son Perdesi: Mihail Gorbaçov Dönemi Sovyet Dış Politikası”, (Ed: Ayla Kaşoğlu), *Liderlerin Sovyeti: Devrimden Perestroykaya*, Çeviribilim Yayınları, İstanbul 2017, ss. 264-290.

ANTOHI Sorin, TISMĂNEANU Vladimir (Eds.), *Between Past And Future: The Revolutions of 1989 And Their Aftermath*, Central European University Press, Budapest 2000.

BACHMAN, Ronald D., KEEFE, K. Eugene, *Romania: A Country Study*, Library Of Congress, Washington D.C. 1991.

BİRAND, Mehmet Ali, *12 Eylül Saat: 04.00*, Karacan Yayınları, İstanbul 1984.

BLUM William, *Haydut Devlet: Dünyanın Tek Süper Gücü İçin Rehber*, (Çev: Erdal Yüzak), Yeni Hayat Kütüphanesi, İstanbul 2003.

CARRIER Jerry, *A Long Cold War: A Chronology Of American Life And Culture 1945 To 1991*, Algora Publishing, New York 2018.

CIORAN Emil Michel, *Ezeli Mağlup: Söyleşiler*, (Çev: Haldun Bayrı), Metis Yayınları, İstanbul 2007.

DAVIES Peter Siani, “The Revolution After The Revolution”, (Eds.) Duncan Light, David Phinnemore, *Post-Communist Romania: Coming To Terms With Transition*, Palgrave Macmillan, New York 2001, ss. 15-35.

EKSEN YAYINCILIK (Ed.), *Modern Revizyonizmin Çöküşü: Sovyetler Birliği Ve Doğu Avrupa Üzerine*, Eksen Yayıncılık, İstanbul 1990.

FAULKNER Neil, *Marksist Dünya Tarihi: Neandertallerden Neoliberalere*, (Çev: Tuncel Öncel), Yordam Kitap, İstanbul 2016.

FISCHER Ellen Mary, *Nicolae Ceauşescu And The Romanian Political Leadership: Nationalization And Personalization Of Power: Final Report To National Council For Soviet And East European Research*, The Council, Cambridge, Massachusetts 1983.

FISCHER Horst (Ed.), *Yearbook Of International Humanitarian Law: Volume 4*, Cambridge University Press, Cambridge 2001.

GALEANO Eduardo, *Tepetaklak: Tersine Dünya Okulu*, (Çev: Bülent Kale), Çitlembik Yayınları, İstanbul 2004.

GHEORGHE Eliza, ‘‘Nicolae Ceauşescu’’, (Eds: Jonathan Wright, Steven Casey), *Mental Maps In The Era Of Détente And The End Of The Cold War 1968–91*, Palgrave Macmillan, London 2015, ss. 60-80.

GROFMAN Bernard (Ed.), *Political Science As Puzzle Solving*, University Of Michigan Press, Ann Arbor, Michigan 2001.

HAUSS Charles, *Comparative Politics: Domestic Responses To Global Challenges*, Cengage Learning, Belmont, California, 2008.

HONECKER Erich, *Moabit Hapishanesi Notları*, (Çev: İrfan Cüre), Yazın Dergisi Yayınları, İstanbul 1995.

HIATT Steven, *Bir Ekonomik Tetikçinin İtirafı 3*, (Çev: Cihat Taşçıoğlu), April Yayıncılık, Ankara 2010.

HUNTINGTON Samuel P., *Üçüncü Dalga: Yirminci Yüzyıl Sonlarında Demokratlaşma* (Çev. Ergin Özbudun), Türk Demokrasi Vakfı Yayınları, Ankara 1993.

JELAVICH Barbara, *Balkan Tarihi: 20. Yüzyıl*, (Çev: Zehra Savan, Hatice Uğur), Küre Yayınları, İstanbul 2009.

KASUKA Bridgette, (Ed.), *Prominent African Leaders Since Independence*, New Africa Press, Dar es Salaam 2013.

KÖKLÜ Mercan, *Romanya'da Karşı-Devrim*, Alev Yayınları, İstanbul 1991.

KURAT Akdes Nimet, *Rusya Tarihi: Başlangıçtan 1917'ye Kadar*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987.

LARSON Bruce Ross, HANLON Eileen, American Writing Corporation (Eds.) *Human Development Report 1990*, Oxford University Press, New York 1990.

LARSON Bruce Ross, STRONG Alison, COCHRAN Heather, BIELER Bieler, American Writing Corporation (Eds.) *Human Development Report 1995*, Oxford University Press, New York 1995.

LAWHEAD Stephen, HOROWITZ David, POE Richard, *The Shadow Party: How George Soros, Hillary Clinton, And Sixties Radicals Seized Control Of The Democratic Party*, Nelson Current, Nashville, Tennessee 2006.

LEA David, ROWE Annamarie (Eds.), *A Political Chronology Of Africa*, Taylor & Francis, London 2001.

LENTZ Harris M., *Heads Of States And Governments Since 1945*, Routledge, New York 2013.

MUELLER Wolfgang, GEHLER Michael, SUPPAN Arnold (Eds.), *The Revolutions Of 1989: A Handbook*, Austrian Academy Of Sciences Press, Wien 2015.

MÜCADELE YAYINLARI (Ed.), *Sovyet Ve Çin Deneylerinde Kapitalizmden Komünizme Geçiş Dönemi*, Mücadele Yayınları, İstanbul 1991.

NEDELMANN Birgitta, SZTOMPKA Piotr (Eds.), *Sociology In Europe: In Search Of Identity*, Walter De Gruyter, Berlin 1993.

O'TOOLE Thomas, BAKER Janice E., *Historical Dictionary Of Guinea*, Scarecrow Press, Lanham, Maryland, 2005.

PETRESCU Dragoş, *Entangled Revolutions: The Breakdown Of The Communist Regimes In East-Central Europe*, Editura Enciclopedică, Bucureşti 2014.

ROPER D. Steven, *Romania: The Unfinished Revolution*, Routledge, London 2000.

SHAWCROSS William, *Queen And Country: The Fifty-Year Reign Of Elizabeth II*, Simon & Schuster, London 2002.

The World Factbook, Central Intelligence Agency, Washington D.C. 1989.

Makaleler

ANDREESCU Anghel, ‘‘România Şi Lovitura De Stat Din Decembrie 1989’’, *Revista De Ştiinţe Militare*. No. 56. 2019, ss. 49-56.

BETEA Lavinia, ‘‘Arhivele Sfera Politicii - Ultima Vizită A Lui Nicolae Ceauşescu La Moscova (I)’’, *Sfera Politicii*, Vol. 17, No. 142, 2009, ss. 82-88.

BETEA Lavinia, ‘‘Arhivele Sfera Politicii - Ultima Vizită A Lui Nicolae Ceauşescu La Moscova (II)’’, *Sfera Politicii*, Vol. 18, No. 143, 2010, ss. 86-92.

BURKE James F., ‘‘Romanian And Soviet Intelligence In The December Revolution’’, *Intelligence And National Security*, Vol. 8, No. 4, 1993, ss. 26-58.

CHIROT Daniel, “Social Change In Communist Romania”, *Social Forces*, Vol. 57, No. 2, 1978, ss. 457-499.

DELETANT Dennis, IONESCU Mihail, “Romania And The Warsaw Pact, 1955-1989”, *Cold War International History Project, The Woodrow Wilson International Center For Scholars*. Vol. 43. 2004, ss. 18-70.

DUFFY Alex, “Bangladesh In Search Of Stability”, *The World Today*, Vol. 39, No. 7/8, 1983, ss. 297-304.

EMMONS Chet Allan, “The Violent Revolution: Nationalism And The 1989 Romanian Revolution”, *Student Theses, Papers And Projects (History)*, Vol. 15, No. 53, 2016, ss. 1-28.

FUKUYAMA Francis, “The End Of History ?”, *The National Interest*, No. 16, 1989, ss. 3-18.

ILIESCU Ion, “Communiqué To The Country Issued By The Council Of The National Salvation Front”, *Advances In The History Of Rhetoric*, Vol. 7, No. 1, 2004, s.305-312.

LINDEN H. Ronald, “Socialist Patrimonialism And The Global Economy: The Case Of Romania”, *International Organization*, Vol. 40, No. 2, 1986, ss. 347-380.

LINDEN H. Ronald, “The Externalization Of Reform: Soviet-Romanian Relations Under Gorbachev”, *Final Report To National Council For Soviet And East European Research*, Vol. 803. No. 17, 1990, ss. 3-42.

MUNSLOW Barry, “1980 Coup In Guinea Bissau”, *Review Of African Political Economy*, No. 21. 1981, ss. 109-113.

OKOLO Julius Emeka, “Liberia: The Military Coup And Its Aftermath”, *The World Today*, Vo. 37. No. 4, 1981, ss. 149-157.

SCURTU Ioan, “The Romanian Revolution Of December 1989”, *Annals Of The Academy Of Romanian Scientists Series On History And Archaeology*, Vol. 2. No. 2, 2010, ss. 60-109.

WILLIAMSON John, “A Short History Of The Washington Consensus”, *Law And Business Review Of The Americas*, Vol. 15, No. 1, 2009, ss. 7-23.

Tezler

NEAG Anamaria, *Radio Free Europe And The 1989 Fall Of Communism In Romania*, Lund University Faculty Of Social Sciences Media And Communication Studies, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Lund University, Lund 2010.

TINDELL Ted P., *The Cultural And Collective Memory Of The Hungarian Revolution Of 1956*, Department Of History, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, University Of New Orleans, New Orleans, 2017.

Konuşma Bildirileri

“First Restricted Bilateral Session With Chairman Gorbachev Of The Soviet Union”, 2 December 1989, Record Group/Collection: George H. W. Bush Presidential Records, Collection/Office Of Origin: National Security Council, Series: Kanter, Arnold, Files, Subseries: Subject Files, Originally Processed With FOIA(s): 1999-0273F, OA/ID No: CF00769, Folder ID No. CF00769-005, Folder Title: Malta Summit - December 1989, Stack: V, Row: 5, Section: 10, Shelf: 5, Position: 2, *George Bush Presidential Library Staff*.

“Remarks Of The President And Soviet Chairman Gorbachev And A Question-And Answer Session With Reporters In Malta”, 3 December 1989, *Making The History Of 1989*.

WATTS Larry L. (Translator), “Summary Of The Meeting And Negotiations Held By L. I. Brezhnev With N. Ceausescu In Crimea” 5 August 1977, Collection Of Soviet Foreign Policy, No. 75, Record ID: 114142, Classification: Top Secret, *Cold War International History Project*.

“Transcript, Meeting Of East German Leader Erich Honecker And Soviet Leader Leonid Brezhnev”, Crimea, 25 July 1978 (Excerpt)" Collection Of United States-Soviet Relations, Record ID: 117047, *Cold War International History Project*.

WATTS Larry L. (Translator), “Conspect Of Conversations With Cde. V. I. Potapov, Head Of The Romania Sector Of the CPSU CC Section” 16 May 1979, Collection Of Soviet Foreign Policy, No. 75, Sino-Vietnamese War, 1979, No. 186, Record ID: 114159, Classification: Top Secret, *Cold War International History Project*.

İstihbarat Belgeleri

“Romania: The Outlook For Ceausescu”, Central Intelligence Agency, Doc. Type: CREST, Collection: General CIA Records, Release Decision: RIPPUB, Original Classification: T, Doc. No: (FOIA) / ESDN (CREST): CIA-RDP87T00573R000300300002-6, Sequence No. 2, 1 February 1985,

Content Type: SNIE, Approved For Release 2010/05/17, Doc. Release: 17.05.2010, Doc. Creation: 22.12.2016.

“Romania: Rumors About Gorbachev’s Meddling”, Central Intelligence Agency, Doc. Type: CREST, Collection: General CIA Records, Release Decision: RIPPUB, Original Classification: T, Doc. No: (FOIA) / ESDN (CREST): CIA-RDP87R00529R000100060043-1, Sequence No. 43, 8 April 1986, Content Type: MEMO, Approved For Release 2011/07/01, Doc. Release: 30.06.2011, Doc. Creation: 22.12.2016.

“Unrest In Romania: Causes And Implications”, Central Intelligence Agency, Doc. Type: CREST, Collection: General CIA Records, Release Decision: RIPPUB, Original Classification: T, Doc. No: (FOIA) / ESDN (CREST): CIA-RDP87R00529R000100060043-1, Sequence No. 4, 1 March 1982, Content Type: REPORT, Approved For Release 2008/07/11, Doc. Release: 11.07.2008, Doc. Creation: 21.12.2016.

İnternet Siteleri

“5 Minute De Istorie: Ultima Întâlnire A Lui Nicolae Ceauşescu Cu Mihail Gorbaciov” <<https://www.youtube.com/watch?v=4njyUocYrdQ>> (ET: 24.09.2020).

ANDREIANA Sorin, “Parchetul Militar Demonstrează Că În Decembrie 1989 În România A Avut Loc O Lovitură De Stat”, *Evenimentul Zilei*, 19 Decembrie 2017, <<https://evz.ro/parchetul-militar-decembrie-1989.html>> (ET: 24.09.2020).

BRANDSTÄTTER Susanne, “*Checkmate Strategy Of A Revolution Part 1*”, Documentary, 2003, <https://www.youtube.com/watch?v=W4fzJv34_g> (ET: 24.09.2020).

BRANDSTÄTTER Susanne, “*Checkmate Strategy Of A Revolution Part 3*”, Documentary, 2003, <https://www.youtube.com/watch?v=X_vuIN4q-VY> (ET: 24.09.2020).

BRANDSTÄTTER Susanne, “*Checkmate Strategy Of A Revolution Part 4*”, Documentary, 2003, <<https://www.youtube.com/watch?v=mAOE4jCo6po>> (ET: 24.09.2020).

“George Marinescu Reads The Official Handout Which Announces The Instauration Of State Of Necessity” <<https://www.youtube.com/watch?v=YPby8NfeNkA>> (ET: 24.09.2020).

“L’Automne Des Peuples”, *Le Monde*, 4 Janvier 1990 <https://www.lemonde.fr/archives/article/1990/01/04/p-l-automne-des-peuplesp_4317452_1819218.html> (ET: 24.09.2020).

MUTĂR Adina, “Ceauşescu Şi Newsweek. Au Trecut 30 De Ani De La Ultimul Interviu Cu Ultimul Stalinist”, *Newsweek România*, 31 August 2019, <<https://newsweek.ro/istorie/ultimul-interviu-cu-ultimul-stalinist>> (ET: 24.09.2020).

“Nicolae Ceausescu Last Speech”, <<https://www.youtube.com/watch?v=TcRWiz1PhKU>> (ET: 24.09.2020).

“Nicolae Ceausescu Mesaj Pe 20 Decembrie 1989 + Adeziuni Muncitori (Din Arhiva S.R.I.)” <<https://www.youtube.com/watch?v=D9Q-Iyz5d74>> (ET: 24.09.2020).

“N’Oubliions Pas L’Albanie !”, *Le Monde*, 5 Janvier 1990 <https://www.lemonde.fr/archives/article/1990/01/05/n-oublions-pas-lalbanie_3975547_1819218.html> (ET: 24.09.2020).

“Official End Of The Cold War (1989)”, <https://www.youtube.com/watch?v=A_fOizSxqhl> (ET: 24.09.2020).

STOJANOVIC Dusan, “More Scattered Fighting; 80,000 Reported Dead” *Associated Press*, 25 December 1989, <<https://apnews.com/d8bea5620ba5534ab167eedca373c283>> (ET: 24.09.2020).

TANNER Marcus, “Britain’s Queen ‘Hid’ To Avoid Romanian Dictator – Book”, *Balkan Insight*, 10 September 2018, <<https://balkaninsight.com/2018/09/10/britain-s-queen-hid-to-avoid-romanian-dictator-book-09-10-2018/>> (ET: 24.09.2020).

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_wars_involving_the_United_Kingdom (ET: 24.09.2020).

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_longest-reigning_monarchs (ET: 24.09.2020).

https://en.wikipedia.org/wiki/Communitarian_Party_of_Romania (ET: 24.09.2020).

<https://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL?end=2019&locations=RO&start=2013> ET: 24.09.2020).

<https://www.reaganlibrary.gov/research/speeches/60882a> (ET: 24.09.2020).

https://ru.wikipedia.org/wiki/Влад,_Юлиан (ET: 24.09.2020).